

MÉGBEJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... » 10.—

Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám »József« 527.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

— 2 — Budapest, február hó 1. —

Krónika.

A hazugság tornya.

— jan. 30.

A muzsák diadalmasan mosolyognak és elégedetten dörzsölik kezeiket: az új Nemzeti Színház építési költségeire az öt millió felül még három milliót vasaltak ki belőlünk. A mosolyuk nem bánt, az elégedettségük nem háborít fel. Megszoktuk már ezeket a tulkiadásokat is és szinte természetesnek vesszük, hogy minden monumentális alkotásért többet kell fizetnünk, mint amennyit kialakítottunk. Csak a suszter, meg a szabó forralja fel a vérünket, ha utólag bejelenti, hogy tévedett a számításaiban, legyünk hát igazságosak és adjunk neki a kialakított összegén felül még öt koronát. A susztert kidobjuk, mert csak öt koronáról van szó. De három millió? Öt koronával nem vásárolhatjuk meg magunknak azt a tudatot, hogy gazdagok, előkelők és gavallérok vagyunk. De három millióval? A dolog úgy fest, mintha hálások lennénk a tervező-építésznek, amiért alkalmat adnak arra, hogy helyreállítsuk és megerősítsük a gazdagságunkba vetett hitet és bizalmat. Senki sem panaszkodik a három millió miatt, mert mindenki azzal a számitással él, hogy ezen a három millió ötven millió fiktív értékű gazdagságot fog belőpni az öntudatába s így voltaképpen nagyon jó üzletet csinál a három millióval, mert negyvenhét milliót nyer ezen a befektetésen. A tervező művészek korrektsége mellett bizonyít, hogy ezzel a három milliós költség-többlettel már most állottak elő. Mások a munka befejezése után nyújtják be a számlát, mások befejezett tények elé állítják a várost vagy az államot s csak aztán kezdik bizonyítani, hogy lehetetlen volt a munkát a pályázati áron elkészíteni. Pogány és Töry gyöngédűbbek voltak, de valljuk be, hogy ez a gyöngédség kellemetlenebbül érintett, mint mások gyöngédtelensége. Mert nálunk szívesebben vesszük a befejezett tényeket, amelyek elől már nem lehet meghátrálni. Nekünk a kényszerhelyzetek kellene, hogy ne lehessen kontemplálni, alkudozni, jó és rossz között disztinválgni. Kerülni akarjuk, hogy alkalom adassék a rossz visszacsinálására. Mi a rosszat mint elkerülhetetlen szükségességet akarjuk, mert csak így tudjuk megnyugtanni a lelkiismeretünket afelől, hogy kényszerhelyzetben voltunk, tehát nem cselekedhettünk okosabban. Igen, Töry és Pogány korrektek voltak és ezt a korrektségüket számlájuk terhére írjuk, mert sohasem bocsátjuk meg

nekik, hogy olyankor állottak elő a három millióval, amikor a hibánkat még jóvátehetjük volna.

Mert hibázni: kulturszükséglet. Csak a hibák halmozásával tarthatjuk fenn magunkat a nyugati kultúra színvonalán. Évente százszámra küldjük külföldi tanulmányutra állami és városi tisztviselőinket, hogy szedjék össze a kulturvilág erényeit, mert csak ezen erények pontos felhasználásával tudunk jól és alaposan hibákat elkövetni önmagunk ellen. És a kiszalasztott kulturhírnökök derekasan megfelelnek küldetésüknek. Hazahoznak mindent, ami drága és maholnap az eladósdott Magyarországot teljesen átformálják a duggazdag Anglia és Franciaország képére. Mikor Róma meghódította Keletet, Augustus császár törvényben tiltotta meg a szenátoroknak, konzuloknak és a törvényhozás összes funkcionáriusainak, hogy Egyiptomba ránduljanak. Egyiptom a fényűzés, pazarlás központja volt akkor és Augustus tudta, hogy Rómát semmiféle veszélyeztetni annyira, mint a Kleopatrák világából importált keleti kultúra. Hiszen igaz, hogy Alexandriában volt akkor a világ legelső könyvtára, de Augustusnak ezer oka volt attól tartani, hogy a római kirándulók nem a könyvtárat nézik meg Alexandriában, hanem egyebeket s Rómába nem a könyvtár levegőjét, hanem a kápráztató fényűzés parfümtilátát hozzák magukkal. Augustus bölcs, s ha nem is kell kétezer évvel visszamennünk, hogy egy okos emberre akadjunk, bizonyos, hogy Augustus császár állam- és fajfentartó bölcséletére sohasem volt akkora szükség, mint ma. Mert mi és velünk együtt más apró nemzetek is elvesztettük a szemmértéket s nem tudjuk immáron megítélni, hogy mi a kevés és mi a sok, nem tudjuk elbirálni, hogy mi legyen a mi berendezkedésünk mértéke és hol álljunk meg mi, ha a németek és francziák ily szédületes gyorsasággal mennek előre. Mindig a németeket és francziákat nézzük és ezért lett a német és franczia mérték egy átlagos kulturmérték, holott az átlag mi vagyunk, a németek és francziák pedig a kivételek. A francziáknak nincs nyolczmillió nemzeti színházuk. De ha lenne is, Franciaországban ez megfelelne a nemzet gazdasági és kulturális viszonyainak. És mert Franciaországnak még sok mindene van, ami arányban áll egy nyolczmillió színházhoz, a kicsi államoknak elsősorban ezeket az egyebeket kellene nézni s csak azután a színházat, mely odaát nem kezdete, hanem következménye és betetőzése a kulturának.

Hogy újra megtaláljuk a helyes mértéket, mely viszonyainknak és a kulturában való elhelyezkedésünk-

nek megfelel, a falut keressük fel s ne Alexandriát. A falu helyreállítja ítélőképességünket, mert megmutatja, hogy mekkora a különbség a falu és a város, egy primitív és fejlettebb gazdasági berendezkedés között. És ha látjuk a falu tornyát és a falusi nép háztartását, megérezzük, hogy háztartásunkban és kultúréletünkben milyen mértékhez kell alkalmazkodnunk, hogy a tékozlás vádját ne emelhessék ellenünk. Eszünkben sincs, hogy a falut állítsuk követendő példának magunk elé. De arra viszont a falut találjuk az egyetlen alkalmas eszköznek, hogy a helyes alpmérték fogalma ne hamisítódjék meg lelkületünkben. A paraszt kurta szivarja mellett ráeszmélünk arra, hogy milyen nagy dolog egy trabukkó, És a paraszt háztartását látva értékelni tudjuk majd, hogy mit jelent a mi hat- és nyolczsáz korona havi konyhaszükségletünk. A pénzösszegeket ebben a viszonylatban tudjuk csak abszolút értékük szerint megítélni és ebben a milióban látjuk csak pontosan, hogy mekkora összeg ez a nyolczmillió korona, amely nem is becsempészett, hanem természetes gyermeke a mai általános tékozlásnak. A falu és a paraszt mutatják, hogy mennyit haladtunk, és aki utközben nem akar összerokadni, azt nézi, hogy mennyit haladt s nem azt, hogy mennyire maradt vissza mások mögött. A nagy kulturnemzeteket sohase fogjuk utolérni. Ez szomorú tudat, de ebben a szomorúságunkban ne ámitó hazugságokkal, hanem jóleső valóságokkal vigasztaljuk magunkat.

Lynkeusz.

Tramontana.

Piros, hunyorgó napszemével
Nagy óvatosan nézett szerteszét:
Csak lopva, szinte félve jött
S előbb csodás aranyrózsás
Biborszinü nagy felhőszőnyegét
Terítgeté maga előtt.

Most... most... lélekzetét is visszafojtva,
Megállt és várva várt,
Hogy mint borzong az ár alatt.
És csak mikor a felhők selymes rojtja
Elérte már a sápadó nagy árt,
— Az ijedőst, a nyugtalan, —
Robogott végig hirtelen
A megriadt nagy tengeren.

A felhőket maga után vonszolva
Rohant, rohant a felborzolt habokra.
S amint szökött,
Vadul kitombolván magát,
Otthagytá már maga mögött
Bus, elhagyott szép kedvesét,
A gyászoló, a bánatos, setét,
Nagy, csillagszemü éjszakát...

Balla Ignác.

Szent Antal rózsái.

Irta: KABOS EDE.

A görgényi hegyek közé egy sápadt, vérszegény tanítónőt ejtett a véletlen. Nem volt odaváló, a piros-életű, egészséges katolikusok falujába, s mikor először nézett körül az új emberek között, megriadt az asszonyok bátor nevetésétől, a férfiak asszonyverő szemétől. Vézna kis testében olyan nyugtalanul hánykolódott a lelke, mint nagy tűz szagára a kalitkában vergődő madár. Később, amikor a nyugtalanság az iskolából hazakergette s az emberi tüzek elől, ha csak tehette, szobájába rejtőzött: még mindig olyan érzése volt, mintha ablaka alatt egymáshoz tapadt ajkak csókolása csattogna s a falakon keresztül nagy, tüzes birkózások lármáját hallaná. Mindig beljebb menekült az emberi tüzek perzselése elől s a végén már csak az iskolában mert bátrabban lélekezni. A templomban csak olyankor nyílt ki szabadabban a lelke, ha egyedül térdepelt az oltár előtt.

Megpihent eleinte a szeme a papon. Ezt a nem egészen fiatal, de a falusi életben korán elhervadt embert valahogyan a maga szenvedő párjának nézte. Ugy képzelte, hogy a pap lelke is kétségbeesetten vergődik a tüzeletű falu lármájában, s mint az övé, mindig jobban elhúzódik az emberektől, mindig mélyebben rejtőzik a magányosságba. Szobájának egyetlen ablakából látta a papot hajnalonkint, amikor hóna alatt a szent bibliával, elindult a hegyi utra s egyszer, nagy távolságban, de utána merészkedett. S a csucs felé közeledve, meglátta a papot, amint a hegyi kápolna alatt, a fűbe heveredve, buzgón olvasta a bibliát. Akkor gyorsan, félénken és idegesen ráköszöntötte a Jézus Krisztust és besurrant a kápolnába.

A pap bejött a kápolnába és így szólította:

— Leányom!

Hideg és szent beszélgetés volt, nem nyugtalanította Patonay Klárát, a kis tanítónőt. Mikor a hegyről együtt mentek hazafelé, még az sem bántotta, hogy a parasztok, legkivált az asszonyok, milyen különösen mosolyognak reá, meg a papra. Első boldog órája volt ez, mert úgy beszélhetett egy férfival, hogy mégis mind a ketten Istenről, az ő nagy hatalmasságáról, a tiszta életszépségről beszéltek. A vérszegény, istenes leányok boldogsága, melynek az istenfiu szép képe is elegendő, hogy a férfiről való álmái beteljesedjenek, felfokozottan virágzott a tanítónő lelkében, mert eleven férfiúval sétálhatott s mégis olyan fehér érzései voltak, mint amikor a keresztre feszített Krisztussal voltak találkozásai álmában.

Napok múltán azonban a pap mintha megváltozott volna. Aki borostás képpel járt a faluban és úgy állt az oltár előtt is, a pap egyszerre időt szakított magának, hogy minden hajnalban beretválkozzék. Egyszer-másszor az iskolába is ellátogatott s különösen sokszor ült a kis tanítónő oldalára. A sápadt, vérszegény leány talán észre se vette volna a világi változást, de az egyik iskolai látogatás alkalmával ijedten érezte meg, hogy a pap az asztal alatt megszorogatja a kezét. Az a kéz forró volt, puha és buja. Mikor a leány halál-sápadtan nézett a papra, két égő, perzselő szemet érzett magán. Reszketni kezdett, riadtan nézett el a gyermekek fölött s abban a pillanatban egy halk, rekedten suttogott szó ütötte meg a fülét. A pap a keresztnevét suttogta:

— Klára!

Most már a papot is gyűlölte s beljebb menekült a saját remegve rajongó lelkébe. Olyan lesütött szem-

mel, olyan gyáván és olyan fájdalmasan haladt át a falun, mintha az utczák véges-végig törött üvegcserepekkel lettek volna meghintve, amelyek csikorogva bántják a fülét, sebezve vérzik a testét. Az iskolába is ilyen fájdalmasan sompolygott s kínzó érzése a gyermekek között sem hagyta el, mert a gyermekekből már kilátta a felnőtt parasztokat és parasztleányokat s ártatlan vidámságukból is kihallotta már a nagyok vérenek tombolását. Igazában még kis szobájában is reszketett, mert beteges vergődésében a falakon keresztül is látta és hallotta a falu egészséges, hánykolódó életét.

Az arcza közben egészen áttetszővé sápadt Patonay Klárának. Erős, bonyodalmas álmok látogatták s szeme alighogy letapadt, csudakék barlangokból siettek ki hozzá az összes szentek, akikhez lelkével emelkedni szeretett. Különös módon neki is feltűnt, hogy látogatói közül mindig hiányoznak a szent asszonyok. Még a szüzanya se szállt le soha az álomtársaságba. De a szent férfiak minden éjszakán pontosan beköszöntöttek s az Isten fia ott volt közöttük száz alakban is, sugárban fürdő csecsemőtől vérző testü halottig minden formában. És Patonay Klára álmában reszketett, vonaglott, szégyenlősen dadogott, de boldog volt.

Egyszer aztán délután a templomba tévedt s az egyik boltozatfógo oszlop oldalán egy szentfigurát fedezett fel. Talán nem is volt komoly szent, mert nem örködött oltár fölött, csak egy közönséges bádognécses volt a karjára erősítve. De a feje fölél sárgapléhből glória volt erősítve és a sápadt, vérszegény tanitónő megalkudott magával, hogy a primitív figura Szent Antalt ábrázolja. Gazdagabb álmaiból most már chhez a vékony valósághoz menekült és minden leányos érzését, minden hívő vágyakozását, minden remegő rajongását a mécsstartó Szent Antalnak áldozta. Az iskolából és hazulról Szent Antalhoz szökött, valahányszor a kis templomban egyedül találhatta. És egy idő múlva szégyenkezve, fázva, dobogó szívvvel meg merte cselekedni először, hogy rózsákat hozott Szent Antalnak. A feje fölél, a sárgapléh glóriába ágyazta a rózsákat s mikor először emelte rajongó szemét a virágos szentre, kiszökött lelkéből a félnék vallomás:

— Ó Szent Antal, én szentem, én védőangyalom.

Megharagudtak-e az álomszentek, hogy a sápadt, vérszegény Patonay Klára így kiválasztott magának egy külön szentet, azt már csak mondják meg maguk a sértődött szentek. De valahogyan elmaradtak a leány álmaiból s a csudakék barlangokból azontul galambok röpködtek elő, fehérszárnyu, néma galambok, akik lassan körbe helyezkedtek s akkor a galamb-sövény mögöl egyszerre kiemelkedett Szent Antal alakja. Rámosolygott Patonay Klárára, karjára vett egy galambot, annak a fülébe sugott valamit s akkor a szent a galambok hátán emelkedni kezdett, mindig magasabbra, míg eltűnt. Patonay Klára pedig mindig buzgóbban hordta a rózsákat a templomba a Szent Antalnak. A lelke csapdosott fehér szárnyaival, mint álmában a galambok, s térdelvén Szent Antal szobra alatt, dadogva vallott:

— Egyedül állok a világban, mint te állottál a pusztában. Istenhez menekültél te a kísértések elől, én hozzád futok. Félek az élettől, az emberektől, magamtól, ó nézz le reám Szent Antal. Ha tekinteted átölel, nyugodtan megyek utamon s nem félek tüztől, víztől, vadállatoktól. Ó nézz le reám Szent Antal. Bogárnak van turása, madárnak fészke, virágnak ágya, én csak hozzád menekülhetek, ó nézz le reám, gyámolits és vezess Szent Antal.

A sápadt, vérszegény tanitónő boldogan ült meg titkának hálójában s alig volt már érintkezése föl-

diekkel. Otthon galambok közül suhant hozzá Szent Antal, a templomban rózsák alól mosolygott le reá. Ennyi éppen elég volt a rajongó leánynak s már a falu vérenek tombolása se hatolt el lelkéig. Mindenkinek mindent megbocsátott, hogy mi se zavarja boldogságában. És az életből kiemelkedve vitte naponkint a rózsákat Szent Antalnak.

Egyszer délután megriadt. A szent feje fölött idegen rózsák voltak a glóriába ágyazva. Valaki megelőzte Patonay Klárát és Szent Antal eltúrta, hogy idegen ékesítse rózsákkal. A sápadt, vérszegény leány olyan ütést érzett a szívéen, hogy elejtette kezéből a rózsákat és lebukott a templom kövezetére. Ha Szent Antal saját személyében lép le talpazatáról és tiltja ki rózsáival a templomból: az se fájhatott volna jobban a leánynak.

Mikor magához tért, megszegyenülve szedte össze rózsáit és úgy sompolygott ki a templomból, mint egy eltaszított, kikoszorazott menyasszony.

Éjszaka láz gyötörte és Szent Antalt nem hozták el hozzá a galambok. A csudakék barlangokból füstfelhők, lángoszlopok törtek elő s a néma galambok helyett megriasztott éjmadarak szálltak ki végtelen sorban, vijjogva, perzselt szárnyakkal. A füstből, lángokból vad, örjöngő hahota süvített.

Patonay Klára délutánig maradt ágyában. Akkor beteg, reszketve, megroskadva lopódzott a templomba. Látni akarta, hütlenné vált-e hozzá igazán Szent Antal, vagy csak véletlen volt-e, hogy idegen rózsákkal ékesítette magát. Remegő madárlelkének legmélyén nagy, fehér reménység-rózsák bimbóztak s a templom küszöbén hangosan szeretett volna kacagni rajongó gyönyörűségében. Kissé rendbehozta a tegnapi rózsákat s boldogan készült leroskadni a szent lábai előtt. Már úgy érezte, hogy semmi fájdalma.

Lopva nézett a szobor elé. A szent feje fölött ismét friss rózsák virultak s az oszlop tövében valami fiatal cselédleány térdepelt. Ugy tetszett, mintha sirna. Mintha sirva imádkoznék. Mintha valami nagyon nagy könnyörgése volna Szent Antalhoz. És Patonay Klára lobogó indulattal vélte észrevenni, hogy a szent hajlik a cselédleány felé, az ablakon behömpölygő napfény előnti, egy sugárfoltba fogja a szentet és a cselédleányt. Vékony kis teste abban a pillanatban kinosan nyult meg, nagy, ismeretlen tüzek folytak rajta keresztül, nem akart és nem is tudott magán uralkodni és egy ugrással lekapta a szent fejről az idegen rózsákat.

— Nesze, nesze — sziszegte kegyetlenül és oda-capta a rózsákat a térdeplő cselédleányhoz.

Aztán a maga rózsáit is lecsapta, megtaposta. Egész testében kiegyenesedve állt meg az ijedt cselédleány fölött, aki egy árva szót sem mert szólani, hanem a széksorokba kapaszkodva, kjsurrant a templomból. Patonay Klára dühösen, égő szemekkel ostromozta, míg alakja el nem tűnt. Akkor daczos indulattal fordult szembe Szent Antallal. Ki akarta hívni tekintetével. Hosszan, sértően, haraggal ostromolta. S összeszorított, vértelen ajkai daczczal akartak védekezni.

A szent egykedvűen nézte. A napfény játszott az arcán, de nem festette mosolygóra; csak állt, tartotta kötelesség szerint a mécsesét és bántult maga elé, mikor a beteg, vérszegény leány lassankint összecsuclott és odaesett a lábaihoz.

Ha egy csirkefogó bemutatkozik, nem azt fogja mondani: »Én X. csirkefogó vagyok«. Hanem azt fogja mondani: »Én X., az erkölcs öre vagyok«.

Toll és tör.

— jan. 30.

HAZAI HONVÉDELMI MINISZTER az ellenzék távolléte ellenére is tisztelte annyira a Házát, hogy egy pompás beszéddel tette plauzibilissé a többség előtt az ujonczlétszám felemelését. Ez a beszéd több volt mint egy egyszerű parlamenti tevékenység. Több volt, mert a számadatok csoportosításából világosan láthattuk és megítélhettük Napoleon tragédiáját. Évekkel ezelőtt forgalomba került egy levelezőlap, melyen Tisza Kálmán arc képe apró betűkből volt megrajzolva. Most ugyanigy megkaptuk Napoleont — számokból. Hazai odaállította Napoleon diadalai mellé a csapatokat, amelyek egymás ellen harcoltak, és az arányokból láthattuk, hogy Napoleon legtöbbször csak ott tudott győzni, ahol csapatai tulsulyban voltak az ellenséges csapatokkal szemben. És láthattuk a számok csoportosításából azt is, hogy nagy hadseregek nélkül még Napoleon is tehetetlen volt, amiből önként adódik a tanulság, hogy hadseregünket fejlesztenünk kell. Mert ha Napoleonnak is nagy hadsereg volt szüksége, mennyivel inkább szorultunk mi ilyen hadseregre, akiknek nincs egy Napoleonunk.

MÉG MINDIG A JÁTÉKBANK! *Már ravatalon jekszik, de azért folyton a zsebeiben kotorásznak, titkos aktákat keresnek, melyekből megállapítsák, hogy kik követtek el hullafosztogatást. A másfél milliós ügyet már elintézték s most sorra kerülnek a többi milliók. Ez százazret, amaz hetvenezret, a szomszéd százharminczezret, annak a fiúere másik százazret, a sógora negyvenötezret kapott. De még ezzel sincs kimerítve a lista meg a Wertheim-szekrény. Minden nap újabb százazretek kerülnek kiosztásra, s már alig van ember Budapesten, akiről nem állapították volna meg, hogy kijárt és pénzt kapott. Mindenki meggazdagodott Budapesten ezen a bankon, pedig Isten látja, hogy mindnyáján szegények vagyunk. Megpróbáltuk összeadni az összegeket, melyeket a játékbank szétosztott. Egymás alá irtuk a százazreket és milliókat. Még nem fejeztük be az egész munkát, még nem irtuk le az összes számokat, melyeket a lapokból kiböngésztünk s már is eljutottunk a tizenöt millióhoz. Tizenöt milliót osztottak ki. Igen, tizenöt milliót. Tovább nem folytattuk az összeadást, mert azt kérdeztük magunktól, hogyan adhattak ki tizenöt milliót, ha az egész pénzük csak öt millió volt.*

HERMANN STRUCK UR egy tizedrangú német grafikus, de elsőrangú zionista, tehát természetes, hogy azok, akik Magyarországon a zionizmus propagálásából hájasodnak, megteszik Struck urat kiváló művésznek és mint nagy talentumot tálalják fel a magyar közönségnek. Ha Struck ur csakugyan kiváló művész, akkor szégyenkezni fog amiatt, hogy a »Mult és Jövő« című zionista ujság zsidó mivoltát hangsúlyozza minduntalan. Aki nagy művész, az a művészetéből akar megélni és nem abból, hogy ő egyuttal zsidó is. A művészetét értékesíti s nem a vallását. De Struck ur vagy nem büszke a művészetére, vagy pedig nem tudja, hogy Pataj József ur Budapesten a zsidó vallás vignettája alatt akarja forgalomba hozni Struck ur művészetét. Mi nem kérünk az olyan művészetből, amely az emberek vallási szolidaritására appellál, és nem kérünk az olyan kulturából, mely a vallást teszi meg faltörő kősnak,

Magyarországon csak magyar kulturát lehet csinálni és a »Mult és Jövő«-nek Pataj Józseffel együtt éppen az a büne, hogy nem a magyar kulturának, hanem a zsidó klerikalizmusnak, meg a zionizmusnak az apostolai. Magyarországon elég magyar művész nyomorog, egész fölösleges dolog tehát a magyar közönséget idegen zionista művészek felsegítésére igénybe venni. A zionista propagandából pedig elég volt. Ez a propaganda minden ízében hazug, mert azok érzik magukat legjobban ebben az országban, akik a zsidó állam megalakulását sürgetik. Pataj József ur is pompásan érzi magát tanári minőségében a főváros egyik iskolájának katedráján, és mi alig hiszszük, hogy Pataj József ur az elsők közt lenne, akik ezt az elég jól dotált állást itthagynák, ha a zsidó államban megnyitnák az első iskolát. Mi nem vetnök magunkat a vonat elé, mely Pataj urat elszállítja innen. Mert mi a magyar kulturát mindenkitől féltjük, aki ebben az országban a kaftánt lobogtatja a kultura zászlójaként. És Pataj ur agitációs szerszámai közt ott a kaftán is. Ha ő maga is kaftánt viselne, elhinnék neki, hogy komolyan veszi azt, amit másoknak prédikál. De Pataj ur angol szabásu ruhában jár, elég tiszta gallért, rövidre nyírt hajat visel és pontosan felveszi a fővárosnál fizetését. Ez az kérem! Budapest jó, Budapest bőkezű: a magáéból fizeti azokat, akik egy idegen ország, egy idegen kultura diadalának szükségét hirdetik.

A PEGAZUSNAK nagyon rosszul ment ezen a héten. A politika stráfkocsija elé fogták és szegénynek igen súlyos átkokat kellett szállítania Tisza István fejére. A fuvarlevélen nem volt ugyan feltüntetve, hogy az átkokat hol kell lerakni, de a pegazus néha legalább is oly okos, mint a költő, és a feladó nevéből kitalálta, hogy kinek szánták a helyes szállítmányt. Ahol Károlyi Mihály Cziczeszbajszer barátunk stílusában átkozódik, ott kevés invencióval is megállapítható hogy kit illetnek az átkok. Hát igen: a pegazus házhoz szállította az átkokat, de alighogy megabrakolt, újra befogták s most már áldásokat kellett szállítani a miniszterelnöki palotába. A címet most sem adták meg pontosan, de a pegazus most is okos volt, tudta, hogy az Isten két kézzel ver, tehát a rigmusos áldás is annak szól, akinek az imént az átkokat kézbesítette. Kinos és keserves sor ez a pegazusnak, mert a budai vár magas, a rakományok súlyosak és az utak kissé rendezetlenek. A sajtószabadság jogot ad ilyenféle munkára, de ahol a sajtószabadság elragadja a temperamentumot, ott az állatvédő egyesület kötelessége közbelépni. Mert ennyire mégsem szabad megkínózni egy olyan öreg háziállatot, amilyen a pegazus.

AZ ELLENZÉK NEM MENT BE A HÁZBA, mikor az ujonczjavaslatot tárgyalták. Polónyi bement, de Polónyi azért ellenzék. Ő tiltakozni akart a javaslat ellen és tiltakozott is annak előrebocsátásával, hogy ő tiszteli az ellenzéket. Tiszteli, respektálja, de azért bejött, mert érezte, hogy be kellett jönnie. Különös okoskodás! Polónyi tiszteli az elvbarátai határozatát, helyesnek is tartja azt, de mégis máshogyan cselekszik. Azt kell hát kérdeznünk, hogy Polónyi ur hogyan viselkednék, ha nem tisztelné elvbarátai taktikáját. Ha nem tisztelné, akkor nyilván azonosítaná magát a döntésükkel. Ez következik logikusan abból, hogy bement a Házba, noha tiszteli a határozatot, mely a távolmaradást parancsolja. Ez az: Polónyi nem tür parancsot, s ha az ellenzék azt mondja, hogy okosan csak úgy lehet eljárni, ahogyan ő jár el, Polónyi juszt is megmutatja, hogy lehet még okosabban is eljárni, mint a hogyan barátai eljárnak. És ez egyszer Polónyinak van igaza, amit azért könnyű eldönteni, mert ő mondja, hogy nincs igaza,

Zsazsa.

Ez a legujabb fényképe. Egy kicsit fiús, egy kicsit tótos, egy kicsit komoly, egy kicsit pajkos. Semmi esetre sem köznapi arc. Nem villogtatja feléd a szemét, szereti lehunyva tartani és csak olykor üti fel hirtelen egy pillanatra, de az az egy pillanat elég, hogy elárulja ennek a kivételes nagy nőnek csodálatos ritka intellektusát.

Zsazsa azt mondja: Én nem tudok semmit, de *akarni* — azt tudok. Azután kisül, hogy mindig csak azt akarja, amit tud. Az igazi tehetség kritériuma. Táncosnő, énekesnő, akrobata, mozzinésznő, tud ülni, ahogy más nem tud, tud járni, ahogy csak a grációk járnak. Olykor tenyeres-talpas, olykor lenge, mint a szilfid, ahogy akarja. Egyszer egy nagyuri szalónban láttam, csupa előkelőségek között, egy Párisban készült drága kis szür volt rajta, telehintve kalotaszegi selyemhímzésekkel. Hogy viselkedett! Ő dominált. Mellette a többi elenyészett. Egy igazi grande dame! Ezt megtanulni egyáltalán nem lehet. Arra születni kell.

Most eszébe jutott, hogy egész eddigi élete egy farce volt, próbál valami jobbat. Egy matinén föllépett mint drámai színésznő, reczitált, elmondott apró lírai verseket és súlyos és nagy értelmet és erőt igénylő drámai alkotásokat. Hallgatói el voltak bűvölve, asszonyok önkénytelenül fölsóhajtottak, férfiak szemében köny morzsolódott el. Jászai Mari azt mondta neki: Zsazsa, én átadom neked összes szerepeimet! Pedig csak első kísérlet volt, neki szokatlan, félelmetesen nagy, idegen helyiségben, erős lámpalázzal küzdve, amihez szintén nem szokott. Akcentusainak milyen mélységei voltak! Hogy belemarkolt a szívekbé: ez a komédiásné! Ez az operette-diva! Ez a kivételes, zseniális nagy nő.

Ez Zsazsa, akit Fedák Sárinak is hívnak, de — ritkán.

Szimbólum egy zongoráról.

Az emléked még néha visszajár,
S az ébenszinü, ódon zongorán
Álmatlan éjen, lusta délután
Bohó kuplékat játszik a halál.

Az árnyékod szintelen, suhanó:
Ráütsz a zongorára édes-halkan
S fölsír a lelked egy kabarédalban,
Könybe-fáradtan, lágyan, pianó.

A hurokon a régi ének árad,
S a régi vágy ilyenkor újra éget:
Valaki néha megpihenne nálad,

Valaki néha még ölelne téged —
Valaki néha gyáván sir és retteg,
S néha sirnak az őszies szonettek.

Csécsi Imre.

Levelek.

Kiss József felolvasása
a Népopera matinéján január 25-én.

Hetek óta, amióta ennek a matinének az ötlete felmerült, azon tépelődöm, mit mondjak el önöknek erről a szokatlan helyről, ahol most Jadlowkert kell helyettesítenem nagy ambícióval ugyan, de valamelyest kisebb hanganyaggal, mint az övé.

Sok meghányás-vetés után abban állapodtam meg, hogy néhány intim levelet fogok önöknek felolvasni az elmúlt mozgalmas napokból, melyeket részben hozzá-irtak, részben én irtam válaszul a kapott levelekre. Csaknem valamennyien intimebb részleteket kérnek tőlem életemből, mintha mindegyik biográfiámat akarná megírni, vagy detektív-szolgálatot teljesíteni a literatura érdekében. Kísérleti nyulnak tekintenek és egy kis viviszekciót akarnak rajtam végrehajtani. Nem csoda! a lélek-analízis korában élünk; a mai embert nem a mese érdekli, hanem a titkos rugók, melyek a lelket mozgatják. Jókaiival meghalt a mese és utána feltámadt a lélekbuvárlat művészete. Ezekben a levelekben azonban, amelyeket felolvasni fogok, nincs se lélekbuvárlat, se művészet. Talán egy kevés derü.

Kezdjük mindjárt a negyediken. Ezzel is rövidebb lesz a felolvasás.

Drága Mester!

Irja meg nekem, honnan szedi Ön azokat a szubtilis gondolatokat, melyeket olyan formásan tud nyélbe-üttni. A verseiben van azonkívül annyi nőies vonás. Vajjon ki segít Önnek? Nem a felesége?

Ez nyílt támadás, erre felelni muszáj, tehát felelek:

Nagyságos asszonyom! Az Ön kérdése nem egészen alaptalan és nem egészen új. Előfordult már sokszor, többek közt Balzac esetében is. Ön ismeri Balzacot, tudja, hogy könyvet írt a harminczéves asszonyról; tudja, hogy naponként 26 findzsa fekete-kávét ivott meg, hogy élt-halt a kalvil-almáért; tartózkodó volt a hölgyekkel szemben, robusztus egészségű ember, naponként 18 órát dolgozott és holtá napjáig bajmólódott hitelezőivel. Első, nagy sikerei után, melyek lázba ejtették Párist, kitalálták és elhitték, hogy regényeit nem is ő maga írja, de van neki egy törpéje, valami furcsa szerzet, pupos, szeplős, kehes, az írja a regényeit. Mert a színes mesét könnyebb elhinni, mint a száraz igazságot. Nekem, asszonyom, fájdalom, nincs senkim, aki helyettem elvégezze a munkámat; én a magam törpéje vagyok.

Egy másik levél:

Tisztelt poéta ur! Én porosz Sziléziából keveredtem ide. Itt nevelősködöm tiz és egynéhány esztendeje. A hajam szöszeke és a kedélyem szomorú. Fogyókúrára,

azt hiszem, sohasem lesz szükségem, már csak azért sem, mert annyit kell vesződnöm a kölykökkel és a nacscságák olyan utálatosak. Roppant szeretném, ha Ön beavatna titkába, hogyan tudta Ön megóvni frissességét, fiatalságát. Ah, én ugy szeretnék fiatal maradni, meg nem vénülni!

Válasz: Menjen férjhez, gyermekem, akkor majd az *ura fog* megvélni, még pedig záros határidőn belül.

Egy rózsás parfümös levélben sarokba szorítanak egy csomó kérdéssel. A levél így hangzik:

Postamesterné vagyok Kajászószentmártonban és szabad óráimban irodalommal foglalkozom. Elolvasom az összes lapokat, melyek Kajászószentmártonba járnak és pontosan kézbesítetem őket, bár sokan panaszkodnak, hogy későn kapják. Au fait vagyok az irodalomban, ugyszólván auktoritás. Ennek köszönhetem azt a szerencsét, hogy a kajászószentmártoni fiatalság engem kért fel, hogy előadást tartsak Önről. Hiteles életrajzi adatok azonban nem állanak rendelkezésemre, ezeket Öntől óhajtom megszerezni.

Mikor született Ön? Melyek a kedvencz ételei? Melyek a kedves színei? Hányas számú keztyűt visel? Tud-e korcsolyázni? Mi a véleménye a tangóról? Szándékozik-e megtanulni, vagy a francia négyesnél marad? És végül kicsoda ő — nem érti? Ő háromszor aláhuzva, az Ön muzsája, akihez a verseit írta: a »Mért oly későn« címűt, meg a többit, — utoljára azt, a melyik így kezdődik:

Az örök szépnek, örök ifjuságnak
Utolsó álmát veled álmodom...

Kajászószentmárton ifjusága tudni akarja, hogy kicsoda az a nő, akivel Ön álmodik? Hol, merré van hazája és főképpen: mi a neve? hogy hívják? Dantének volt egy Beatricéje, Petőfinek Juliája, Vörösmartynak Laurája, akihez merengett, Csokonainak Lillája, Makai Emilnek Margitja, a nagy Lionardónak Mona Lisája, Rafaelnek Fornarinája, szóval: minden valakinek volt egy valakije. És az Öné, uram? Ön szegyllős hallgatásba burkolódzott mindig. Szálljon magába, tegyen konfessziót: kicsoda volt az a Noémi? És miért volt olyan későn? Kóristáné volt-e, vagy herczegkisasszony? Az utókornak jussa van megtudni, kicsoda az a perszóna, aki a Noémi név mögött rejtőzködik és akiről Ön soha egy szót sem szólt senkinek!

Válasz: Kedves postásné! Valamennyi kérdése nagyon fogas, tapintatos. Engedje, hogy egy kicsit gondolkozzam. A választ majd megküldöm poste restante.

Az Ellen Key századának egy önálló bájos gyermeke, aki a zsebkendőjét már nem a gomblyukában viseli, hanem a zsebében hordja, kilencz éves, első gimnázista, ilyen kedves megszólításban részesít: Hát

való, igaz, Ön még él? Pedig a tanár ur azt mondja: addig nincs nagy poéta, amíg nincs halál. A mama is azt tartja.

Válasz: Tiszteltetem az édesmamáját.

Más:

Méltóságos uram!

A nagy országos lelkesedés után ítélve, mely Henczidától Bonczidáig végigvihartzott a lelkeken, Ön ma földi javakkal is dusan megáldott ember lehet. Nem tudom elképzelni, hogy másképp lehessen. A szomszédasszonyom esküszik rá, hogy Önt gumirádlison látta végigrobogni az Andrassy-uton és úgy fogadta a járókelők köszöntését, mint akinek emeletes sarokháza van a Királyi Opera háta mögött. Látták Önt továbbá Gerbeaudnál fagyaltozni, amit télen csak azok engedhetnek meg maguknak, akiknek otthon jól fűtött appartementjaik vannak. Azt is megfigyelték, hogy Ön megállott egy pénzváltó bankos kirakata előtt és nagy érdeklődéssel nézte a közszemlére kirakott papírokat, mint aki tanakodik magában, hogy tőkét micsoda járadékokban helyezze el. Ezek mind csalhatatlan szimptomák, melyek nagy jólétre vallanak. Ezenfölül szeltében azt is rebesgetik, hogy az izraeliták, akiknek van miből, hálából, hogy Ön meg nem tagadta őket, míg ők maguk seregestül üdvözítők védőszárnyai alá menekültek, nagyon tekintélyes nemzeti jutalmat raktak le az Ön lábai elé.

Mindezek után, azt hiszem, Méltóságod, akinek jó szive és nemes gondolkozása közismert, nem fogja megtagadni alóliirt Knabe Jeremiás miniszteri számfelletti dijnok alázatos kérelmét egy kis nemzeti kölcsön iránt, amit Méltóságod szabad tetszésére bizok, mondjuk tiz korona erejéig, de husz koronát sem fogok visszautasítani.

Rendben van, Knabe Jeremiás! Én kiutalványozom Önnek a 10 koronát. Ha esetleg valahol eszkomptálják, tudassa velem.

Más:

Kedves bácsi! Ön engem bizonyosan ismer. Én vagyok az a fehérruhás kis leány, aki a minap fehér rózsákkal és piros szegfűkkel dobálta meg Önt. Egy szál szegfű éppen tarkón érte és én tapsoltam és nagyon boldog voltam. Ha megengedi, szeretnék valami nagyon titkos dolgot kérdezni magától. Előre is örök hallgatást fogadok. Azt szeretném tudni, hogy és miként írja Ön verseit: előbb gondolkozik és azután írja le, vagy előbb írja le és azután gondolkozik? Ez különösen azért érdekel, mert én is szoktam verseket írni, de én mindig előbb írom le és csak azután gondolkozik, mert ha előbb gondolkoznám, akkor utóbb talán meg se írom. Küss die Hand.

Anikó, egy felsőbb leány.

Felelet: Kedves Anikó! Az Ön módszere nagyon plauzibilis. Nem tudom, nem fogom-e jövőben magam is az Ön módszerét követni. Hogy is van csak? Előbb megírni, azután gondolkozni. Probatum est.

Egy literátus levele:

My dear!

A Mikszáth Kálmán biografusai kétségbe vannak esve, mert rájöttek, hogy van életének három olyan esztendeje, amelyről számot adni nem tudnak, olyan három esztendeje, amikor nem életrajzírónak élt, hanem magamagának, amikor ugyszólván füttyült a biografusaira és távoli sejtelve sem volt arról, hogy valamikor, a késő jövőben a bonczasztalra fog kerülni és számon kéri életének minden óráját, minden érutását, belenéznek a veséjébe, a májába és maró kutaszokkal vájkálnak a beleiben, megtudandó, hol járt, mit csinált, megfelelt-e mindenben a nyárspolgári kódex paragrafusainak, respektálta-e a hülyéket, kellő reverenciával viseltetett-e a közvélemény iránt, amely akkor reá nézve még nem létezett? Gyalog járt-e vagy lóháton? Ideálokat kergetett-e vagy mosogatólányokat? Kapadohányt szitt-e vagy havanna-leveleket? Minderről nem tudnak semmit.

Ez a három esztendeje olyan, mint a legsötétebb Afrika mappáján azok a kitöltetlen fehéren hagyott karámok, ahol európai ember még sohasem járt, ángliusz oda soha nem vitte fehér kamásliját, oda nem dugta soha a kobakvédő sisakot: szóval a legnagyobb mértékben ismeretlen földrész, ahol épp úgy tenyészhetnek buja őserdők, elveszett paradicsomok, mint ahogy terpeszkedhetnek kopár, pusztasivatagok, avagy mocsarak lagunái.

Nos, uram! Azt szeretném tudni, hogy vannak-e az Ön életében is ilyen homályos világrészek, melyek felfedezésre várnak? Ilyen három esztendő, amikor ugyszólván nem volt: nyoma veszett az életben és majdan kinyomozhatatlan a papirososon? És mit csinált akkor? Troglodita-életet élt a barlangokban, vagy fenjárt a napsugaras tetőkön, az emberiség magaslatain? Gyönyörökben uszott, vagy kilógatta nyelvét az epeztő, sorvasztó szomjuság miatt? Erre feleljen Ön, uram, erre feleljen!

Hát felelek.

Igenis, voltak nekem is olyan éveim és kinek nincsenek azok közül, akiket egy magasabb hivatás láza kerget és földönfutóvá tesz, akik predestinálva vannak, hogy tolmácsai, kifejezői legyenek a közérzésnek, annak, ami a lelkek mélyén szunnyadoz, akár szóval, akár köben, akár ecsettel. Ismeri Ön az uszólapot? Azt a magányos külön világot, mely nem tartozik sehova, de mindennel, ami rajta van, madárfészekkel, kagylóval, nyiló nympheákkal és hervadásra született egynapi moszatokkal csak megy, csak megy, bujkál, eltűnik, azután nagy távolokban újra felmerül, hogy ismét nyoma veszszen valahol.

Ilyen magányos uszólap voltam én is sok-sok esztendeig. Felmerültem, lemerültem, engedtem a parancsoló szeleknek, a tépázó viharoknak, hányódtam, türtem és szomjuhoztam. E vándorévek küzdelmeiről csak én tudok és az irodalmi mindentudók kutatása, ha ugyan valaha kutatni fognak, talán kárbavész, mert nem találnak nyomokat sehoh. De engedje, hogy megfordítsam a nyársat és most én kérdezzek valamit Öntől. Hogy van az, hogy Önök, a milliók, akiknek finom és csalhatatlan ösztönét magasztalja a megvesztegetett történelem, mindig csak utólag jutnak a megismeréshez, és okuláréjuk úgy van beállítva, hogy mindig csak bizonyos távlatból látják meg a tüneményeket és — egyes ritka kivételeket leszámítva — három lépésről már föl nem ismerik.

Bernard Shaw erre azt mondaná: posthumusan, utólag felfedezni valakit nem is oly nehéz!

Kiss József.

Az utolsó Stuart.

Angol-amerikai regény, CASTLE ÁGNES és EGERTON után.

I. rész. Délután.

(4)

Újabb vészjósló csend. Favereau nehezen viselte a gyóntatóatyja szerepét, nyugtalan, mozdulatot tett, mintha menekülni szeretne, de csak ennyit szolt:

— Edvárd, igazán jobb szeretném, ha magadnak tartanád ezt a történetet.

— Nos, — folytatta a másik, ügyet se vetve barátjának nyugtalanságára — nem lettem volna az, ami vagyok, egyszerű ember, ha ez a rendkívüli ellentét a leány gyermeki ártatlansága, egész viselkedése és mindent sejtető és tudni látszó ördögi szemei közt, — mivelhogy a szemek, amint mondják, a lélek ablakai — ha ez az ellentét nem izgatta volna különösen érdeklődésemet. Melyik hazudhatott? A gyermeki szerénység, vagy a vakmerő kihívás?

— Esküszöm neked, nem kutattam utána. Az egészben az ördög keze volt munkás. Vitorláhajónk a kikötőben vesztegelt: nap-nap után a legkisebb szellőcske se mutatkozott s így időnk javarészt a városban töltöttük. Ezt a kis kerítőgyermeket újra meg újra látnom kellett. Majd baráti körben volt, csendes, tiszteletreméltó, gyámoltalan emberek közt, legalább olyanoknak látszottak. Majd egyedül, amint a kőparttól ártatlanul tekingetett le a mély vizekbe, vagy úgy keresztezte utam, hogy éppen öltögetett, és mily szorgalmasan, egy kis darab himzésen, a nyilvános kert egyik elrejtett zugában. De mindig és mindenütt gondja volt, hogy rám vethessen egyet-egyet azokból az ördögi pillantásokból. Végre egy este...

— Edvárd, — szakította félbe barátja, kiegyenesedve és zuttal erős elhatározással — mondtam már, jobb szeretném, ha magadnak tartanád ezt a történetet.

— Ah, — kiáltott a másik sértődve — mikor gyermek voltam, sohase utasítottál vissza, meghallgattál minden bajomban.

Favereau zavartan nézett rá, mélyet sóhajtott és csaknem magában mormolta:

— Most is olyan szemeid vannak, mint ártatlan gyermekkorodban. — Még egyszer megemberelve magát hozzátette: — Hát jól van, folytasd.

— Beszéltem vele — szolt a herczeg s a nehéz vallomás töredevezve szakadt ki belöle. — A talány már soká is gyötört. Ugy éreztem, hogy ezt . . . ezt meg kell fejtenem. A kíváncsiság ördöge egészen hatalmába kerített; tudnom kellett végre, hogy melyik hazudott hát: a szája, vagy a szeme? Tehát, beszédbe eredtünk. Oh, mily csúnya volt a révpárt az esti szürkületben a hozzávágódó hullámokkal, a zöld iszapos tengervíz émelygős szagával. A kis csábító ördögnek az arcza pedig olyan tiszta, mint fehér virág a derült ég alatt, hát még a szemei, oh, azok a szemek! Mondom neked, ember, ezeknek a szemeknek valami pokolbeli erő volt birtokukban. S én a szemeknek hittem és nem a száznak! Elég az hozzá, Isten a tanum: nem én voltam a csábító . . . S mégis, mikor már késő volt . . . Oh, jó öreg barátom . . . ne légy nagyon szigorú irántam!

— Nagyon szigorú! Egy órával előbb Helén is ezt mondta, mikor kedvesen védekezett egy elkövetett tülontul jó cselekedet miatt.

— És ha hibáztat, — folytatta Cluny — vedd tekintetbe a mi világunk erkölcsi felfogását. Magad is nevéttél annak idején az erkölcsös fiatal emberen. Nem azt az oktatást szívtuk magunkba az első cigarettá fiistjével együtt, hogy egy fiatal ember nőekkel való érintkezésében minden inkább lehet, mint szemérmes József? Életemet teszem rá, hogy titokban magad is jobban szeretnél kikiáltott Don Juan lenni!

— Az bizonyos, — szolt Favereau fonnyadt mosolylyal — hogy igen ötletes vagy, mikor abban mesterkedel, hogy jó okokkal magyarázd a rossz tetteket. Hanem ez mind hiábavaló okoskodás és én nem látom be, miféle hászna lehetne ennek a vallomásnak akár reád, akár reám nézve. Te Narbonne-ba mentél, nyilván csak azzal a czéllal, hogy ott megfelejts egy talányt. Most pedig remélhet, hogy ami annyira izgatót, gyötört, ez a . . . kérdés most már meg van oldva, teljesen és véglegesen.

— Ellenkezőleg, — vágott közbe Cluny — ez a kérdés jobban izgat, mint valaha! Oh, ne nézz így rám . . . nem amolyan értelemben! De hogyan is fejezem ki magam? Mégis meglehet, és borzasztó, ha úgy van, hogy igaz, amit mondott; meglehet, hogy mégis csak ártatlan gyermekleány volt.

— Az ördög fajzatja! — kiáltott Favereau felugorva.

— Igen, az ördög, testet öltve egy ártatlan leánykában! Csak egy napot töltöttünk azon az átkozott helyen. Ő tervezte az egész kirándulást. De ott egyszerre olyasmit mondott, amitől rettenetesen megijedtem. Egyetlen gondolatom maradt: szabadulni minél hamarabb. Mert, hiszed vagy nem hiszed, nagyvilági ember létemre mégis én voltam az, aki kelepczébe jutott.

— Mindig az asszony a kigyó! — szolt Favereau gunyosan. — Igazi fia vagy Ádámnak! Az is elég rossz, ha az asszonyt hibáztatjuk; de egy leánykát hibáztatni, ez mégis sok!

— Kegyetlen vagy! — kiáltott Cluny.

— Azt hiszed — válaszolt Favereau nyugodtan.

— De halljuk, mit tettél azután?

— Mit tettem? — szolt a másik szinte fölkaczagva

— mit? Menekültem! Kitaláltam valami mentséget barátaim számára s még aznap menekültem . . . Azt mondtam, hogy néha egy szava, tekintete olyan öntudatlan rosszaságra vallott, hogy elképedtem tőle. A következő pillanatban pedig . . . Képzeld, azt hitte, hogy nőül fogom venni. Komolyan azt hitte. Mért nézel rám oly különösen? Mondom, csak én vagyok, akit sajnálni lehet. Neki ez volt a kikerülhetetlen sorsa . . .

Persze, megmagyaráztam neki, hogy egyesülésünknek legyőzhetetlen akadályai vannak . . . Azóta nem láttam. De küldtem neki egy nyakba való gyöngysort. Oh! — folytatta hévvél, mintha lelkiismeretét akarta volna megnyugtatni — e gyöngysor minden egyes szemc elegendő lehetett, hogy fölszárítsa összes könyveit!

— És te most azzal áltatod magad, — kérdezte Favereau kis szünet után — hogy ez a leány nem érhet utol, nem tiporhat el?

— Lehetetlen — kiáltott a herczeg diadalmasan. — Még csak sejtelve sincs róla, hogy ki vagyok. Ugy ismer, mint egyszerű Chevalier urat. Ez olyan név, amit az ember . . .

— Fölvész néha, tudom — szolt Favereau, azzal fölkelt, kissé rendbeszedte ruháját, föltette kalapját s indult a ház felé.

— Hová mégy? — kérdezte barátja félénk hangon.

— Akárhova, — válaszolt Favereau, anélkül hogy visszafordult volna — csak el tőled!

— Nincs több mondanivalód?

— Nincs!

Mint lepírongatott gyermek, úgy állt ott Cluny és bámult szomorú ábrázattal a távozó ember után. De Favereau a lépcsőhöz érve tétovázott s egy percnyi gondolkodás után hirtelen megfordult, gyorsan Clunynhez ment, vállára tette kezeit, szemébe nézett és így szolt:

— Mindhiába! Az eszem elítélhet, Edvárd, de a szívem nem tud eltaszítani. Bizony, a világnak igaza volt, mikor titeket, Stuartokat, lerázott a nyakáról. Rendjén van, hogy magvatok szakad. Fajotok csapás volt az emberiségre. Az emberek szeretnek benneteket olyan szeretettel, mely meghaladja a közönséges emberi vonzalmat; ti pedig, amíg csak fajotok egyetlen hajtása is fenmarad, eláruljátok ezt a szeretetet. Hütlének vagytok az asszonyhoz, a szeretőhöz, a jóbaráthoz, hütlének a saját jobbik részetekhez, s mégis bocsánatot nyertek, szeretetben dúsítottok, az ember mindcsek daczára és minden poklokön keresztül szeret benneteket.

Favereau egy kis pihenőt tartott, miközben váltakozó érzelmekkel szemlélte az előtte görnyedező alakot; aztán egyszerre a régi hangon szolt hozzá:

— És igazán ez volt a legutolsó ballépésed? Szavadat adod rá?

A herczeg fölemelte szomorú, büszke szemét s így felelt:

— Nem adhatom kétszer!

— Akkor hát úgy legyen, ámen! — kiáltott Favereau. — Áldassék a jó szándék. A múlt pedig legyen eltemetve!

A két barát megrázta egymás kezét. A nap éppen lebukott az égboltról. Lenge, titokzatos esti szellő mozgatta meg a fák lombjait. A nap nyugta fölött a biborszinü égen viharfelhők kezdtek gyülekezni. Mintha egy kis őszi hideg, boru esett volna az aranyos földre és Favereau aggodalmas szívére.

HETEDIK FEJEZET.

— Na, — szolt Nessie — maguk szép egy pár ember! Nem szégyelli magát, herczeg, hogy szegény Helént otthagyja, hádd viselje egyedül ennek a csödületes vendégjárásnak első terhét. Mondhatom, a maguk tekintélyes öreg nénye ma ugyancsak elemében van. Helén alig bír vele. Ön és hűséges barátja, a miniszter ur, mért nincsenek legalább a közelben, hogy a légköri villamosság egy részét más irányba tereljék?

Nessie fürge, gonosz tekintete mosolyogva egyikről a másikra villogott, mintha fürkészett volna valamit, de bármilyen élesek voltak is szemei, még ő se tudta észrevenni legkisebb nyomát se annak a viharnek, mely csak az imént rázta meg ezt a két barátságos, fesztelenül társalgó uriembert.

— Szegény jó De Lormesné asszony, — folytatta Nessie, látható örömmel, hogy kibeszélheti magát — ma este igazán szánalmat érek iránta. Meg kell adni, hogy a sors elég kegyetlenül bánik vele. Harmincz évig küzdött törhetetlen kitartással, hogy magát igazi, régiveretű francia márkinővé csiszozálja és el is vitte odáig, hogy faubourg-saint-germainibb lett magánál a faubourgnál! Hát, mondják, nem irgalmatlan csapás erre a szegény lélekre, hogy annyi hosszú esztendő után fiatalkori két nagy tévedésének élő bizonyossága egyszerre föltámad ellene, ennek az amerikai fiúnak vaskos alakjában? Értem két nagy tévedése alatt először is hogy a »Csillagos csiku« lobogó alatt született, másodsor hogy éretlen fővel feleségül ment a néhai, régen elfelejtett philadelphiai Septimus P. Dodd polgárhoz. És most hallani kénytelen, hogy az amerikai fiu hamisítatlan yankee-módon leányámozza és háta mögött, de füle hallatára úgy beszél róla, hogy: »az öreg asszony«. Hanem azért szép férfi ez a yankee — tette hozzá Nessie egy kis szünet után kissé föl-sóhajtva.

— Hogyan, hát a férfiak is megérkeztek? — szólt a házigazda közömbösen.

— Oh! tüstént itt is lesznek — válaszolt a nő. — Látom, nagyon szeretne elibök menni, hogy fogadja őket. Sohase fáradjon. Mondhatom, szívesen megbocsátják, hogy nem sietett ölelésükre. Ilyenformán nekem jutott a szerencse, illetőleg önekik: én fogadhattam őket először. Helén ugyanis az emeletre czipelkedett az öreg asszonynyal, hogy megmutassa neki a szobáját, azután meg azt a nevetséges árvácskát cicizomáztatta. Na, kedves herczegem, ez már nagy bolondság! Ugyan mit akarnak maguk ezzel a furcsa gyermekkel? Se a száját nem nyitja ki, se az ember szemébe nem néz egy világért! És milyen kalapja van! Igaz, a kalapról jut eszembe! Tehát ezalatt éppen fordultam egyet odalenn a rózsalugasban, mikor az ösvényen egy széles Trilby-kalap ötlött szemembe és alatta egy pár hatalmas váll. — »Ah! ez az én hősöm lesz« — gondoltam azonnal. És mellette izgett-mozgott egy pár kézelő, szemüveg, divatos nyakkendő, no meg valami, ami ezeket a dolgokat összetartotta. Azonnal tisztában voltam, hogy ez viszont csak a nemes ifju De Lormes márki lehet. Ugy is volt. — »Ni csak, Rodriguezné asszony! hogy s mint?« — szólalt meg a márki. — »Ime, az amerikai! Az öcskös! Fáintos gyerek, ugy-e? Azt mondtuk, jobb lesz kutyagolni, mint ott csücsülni a mamussal szemben a családi csészában.« — Az öcskös pedig, mialatt a márki úr így karatyolt, úgy tekintett le rá, mint egy hatalmas new-foundlandi a körülötte ficzánkóoló dakszlira. Mondhatom önnek, herczeg, ez az amerikai rokon férfi a talpán! Igazán jól esett, hogy egyszer ismét érezhettem egy becsületes, markos amerikai kézszorítást. Hanem itt jönnek!

Vegyes hangok zaja előzte meg a belépőket: egy mély panaszos contralto, egy közbevisitó falsetto, meg egy-egy nyugodt tompa basszus.

Fölhevülve, mind a két oldalon fiaiól támogatva, megjelent a terras lépcsőjén maga De Lormes márkinő egész terjedelmében.

Mesterségesen göndörített aczélszürke hajfürtjei alatt arcvonásai előrehaladott kora daczára még

mindig megtartották fenhéjazó, éles, büszke szépségüket. Alakja, bár a szabóművészet ügyesen kiegyengette, már nem lehetett a régi, de azért egészben véve olyan arányos volt s olyan méltóságos egész megjelenése, hogy a szigorú bírálat is tisztelettel hajolhatott meg előtte.

Keveset szólt és mindig halkan. Francia beszédje sajtáságosan választékos volt, ultra-klasszikus és erősen párisi.

Jobboldalt a fiatal törpe márki vékony karján nyugodott erős keze, balján pedig, szinte kacagató ellentétben, az amerikai állt mellette széles válláival, napsütötte barna arcával.

— Ah, itt jobb lesz, a friss levegőn — sóhajtott a contralto.

— Borzadály, milyen fülledt ma este — visitott a falsetto.

— Egészen trópusi — hangzott a kísérő basszus.

— Kedves jó néném! — szólt Cluny, a márkinő elé sietve és mélyen meghajolva megcsókolta a feléje nyújtott gödrös kövér kezét.

— Ah! Charles-Edvárdom! drágám! mondd, hogy vagy? jól? — sópáncodott a márkinő és kissé előrehajolva, illedelmes királyi csókkal érintette a herczeg homlokát. Mintha két koronás fő üdvözölte volna egymást.

Most a márkinő behunyt szemmel, alig észrevehető kézmozdulattal balra mutatott és nehezen, mintha a torka összeszorult volna, így szólt:

— Amerikai rokonod... a fiam... George Dodd... ur.

— Uram, — válaszolt a tengerész a herczeg szives szavaira — örülök, hogy megismerhetem önt. És a herczegnek eszébe jutottak Nessie szavai, mikor ime, személyesen tapasztalhatta, hogy milyen az igazi amerikai kézszorítás.

— Vezess egy székhez. Reszketnek a térdeim — nyögdecselet a márkinő s Cluny karján néhány lépést tett előre. Egész megrázködött bele, mikor azt hallotta háta mögött: — Az öreg asszony olyanformán van, mint mikor nyílt tengeren belénk üt a mennydörgös menkü. — Közel volt az ájuláshoz, de valahogy összeszedte magát, s amint előtte ment, a szerényen visszalépő Favereaut s a mosolygó Rodrigueznét látta maga előtt. Fogta szemüvegét, s a nőt mellőzve, mintha ott se lett volna, egészen a férfit vette szemügyre.

— Favereau... ur... ugy-e? — szólt bólingatva.

A miniszter mélyen meghajtotta magát.

— Örvendek, — válaszolt a főúri hölgy kegyesen és aztán Clunyhoz hajolva, ezt mormolta fülébe:

— Nem hibáztatlak ezért a barátságért, de nem tehetek róla, mintha a köztársaságnak e szerencsefiai nem volnának éppen a helyükön itt a Fitzroy-kasztélyban.

Aztán ismét becsukta szemét, talán azért is, hogy Favereaut egy kissé ne lássa, ismét környékezte a végleges kimerülés és kérte, hogy irgalomból ültessék már le egyszer.

A tengerész hamarosan egy széket lendített oda; a herczeg gyöngéden beleültette a márkinőt; Favereau számolyt tett elébe.

— Még egy ilyen izgalmas nap és belehalok. Oh, Charles-Edvárd, — szólt a márkinő keserves kitérés-sel — te nem tudod, mi az anyának lenni!

— Azt igazán nem tudom, kedves néném — válaszolt Cluny a legmélyebb tisztelettel és egész komolyan.

— Ujra látni engem, olyan hosszú idő múlva, nagyon megártott neki — szölt Nessiehez a tengerész.

— Ne törődj a mamával — sugta a fiatal márki és kedélyesen jól oldalba bökte a mostohabátyját. — Tudod, kissé vaskos vagy, s nagyon is váratlanul szakadtál most a nyakába. Hanem a mama azért megnyugszik a sorsában. Nagyon istenes. Tudja, hogyan kell viselni a sors csapásait.

Aztán Nessiehez oldalgott s neki ismételte:

— Nem igaz, Rodriguezné asszony? Borzasztóan istenes a mamánk! — És még halkabban, lopvást rápislogva, boldogan, hogy elbujhatik anyja háta mögött, így suttogott vihogva: — Ejnye be jó, hogy magát itt találom!

— Anatole! — kiáltotta a márkinő jólsejtő anyai ösztönnel.

— Parancsolj, mama!

— Ide, mellém!

A francia magzat engedelmesen odakullogott. Az amerikai magzat pedig csak bámult tágra nyílt kék szemeivel és nyugtalanság férközött szabad lelkébe.

Nessie észrevette az amerikai különös arczkifejezését és gonosz nyelvecskéje így sziszegett fülébe:

— Biz úgy, furcsa világot fogsz látni ideát! Csakhogy ezek a francziák, lehet hogy néhanapján ingadoznak egy kissé a hetedik parancsolat dolgában, hanem aztán mérget vehetsz rá, erősen ragaszkodnak ám az ötödikhez.

Ezalatt De Lormesné asszony friss étvágygyal új csemegébe harapott.

— Mondd meg nekem, — kérdezte a herczegtől

— hogyan engedhetted meg, hogy Helén ebbe a bolondos vállalkozásba bocsátkozzék ezzel az árva leánnyal? Mikor arra kért, hogy a fiatal hölgyet Páristól idáig vegyem oltalmam alá, — persze, házatokkal szemben nem tudtam volna semmit visszautasítani — de megvallom, nagyon meglepett a megbízás, annál is inkább, mert tekintve a körülményeket; amelyek közé magam is sodródtam, különösnek látszott, hogy Helén még képes volt szaporítani is az én sokféle bajomat.

— Bizonyos vagyok benne, — szölt Cluny udvariasan mentegetőzve — hogy Helénnek sejtelve se volt ezekről a bajokról. Magam is most hallok róluk először. Nagyon sajnálom.

De Lormesné asszony őszinte csodálkozással emelte szemeit a herczegre.

— Bizonyos, — kiáltott fölegyenesedve — bizonyos, hogy tudomása volt a George váratlan megérkeztéről. Helén, mint nő, megérthette volna a helyzetet. Hanem, persze, — és ezzel ismét hátradült teljes lemondással — csak egy anya értheti meg egy másik anyának az érzelmeit.

A herczeg még mindig azt gondolta, hogy De Lormesné asszonyra csupán oczeánontuli fiának megérkezése mérte ezt a rettenetes csapást. Férfi létére nem tudta megérezni az anyai szív titokzatos aggodalmait. Fölegyenesedve, kérdő tekintetet vetett Favereaura, aki azonban, úgy látszott, szintén talány előtt állt.

— Különben az képtelenség, — szólalt meg ismét a contralto a tiltakozás legmélyebb skáláján — hogy komoly legyen a hugomnak az az örült szándéka, hogy örökbe fogadjon egy gyanus eredetű iskolásleányt.

— Pszt! — vetette oda George Dodd, határozott rendelkező hangon; mert éles, gyors szeme a nyitott ajtón át észrevette, hogy a' csarnokban fölviillának a közelgő fehér női ruhák.

— Ah! végre, Helén! — kiáltott Cluny tuláradó örömmel; a nyomasztó hangulattól ugyanis, melyet a Favereauval folytatott beszéd hagyott a lelkén, csak

most szabadult meg egészen, amikor nejét közeledni látta.

Minden szem az érkezők felé irányult. Senki se vette észre, hogy amint az érkező pár a csarnok félhomályából kibukkant a világosabb ajtónyílásba és megjelent a terras lépcsőjén, ahol már meg lehetett különböztetni őket, a herczeg egyszerre elfakult ábrázattal, megmerevült tagokkal, elképedve meresztette szemét arra a törekeny leányalakra, mely meghunyászkodva, odasimulva jött előre neje oldalán. Így meredhet egy ember önkívületben valami szörnyű látomásra, mi saját beteg agyának teremtese.

Helén édes arcza ragyogott a gyönyörűségtől, amint vállán keresztül letekintett a kis hajadon főre, mely szerényen meghajolt, melynek dus világosszöke fürtjeit egy fekete szalag szoritotta hátra. Ugy látszott, hogy a leányka szégyenlősen meg-megállt, nem akart tovább menni és a csendben várakozó csoport jól kivehette Helén ismételt bátorító szavait. Favereaut, ki csiptetőjén keresztül eleve elfogultan; élesen szemlélgette a közelgő iskolásleányt, egyszerre csak fölriasztotta csendesesen bíráló hangulatából egy kéz, mely belekapott csuklójába, és egy ijedt hang, mely fülébe recsegett. A kéz jéghideg volt és verejtékes, a hang rekedt és fölismerhetetlen.

— Állj elém, hamar, elém! — sürgette a hang. — Helén meg ne lásson. Azt hiszem, mindjárt megörülök!

Favereau odafordult és megrémült, amint Cluny arczába nézett.

— Edvárd! az Istenért! — szölt tompán.

— Hallgass! — szölt a másik felakadt lélekzettel suttogva. — Szót se! az Isten szerelméért! Állj elém, nem érted? ... így, így ... takarj el, hogy menekülhessék, le a lépcsőn!

Favereau úgy tett, amint mondták, kissé hátrált is a terras lejáró lépcsője felé és eltakarta Clunyt, hogy menekülhessen le a kertbe. Helén ezalatt odaért. Keze anyai gyöngédséggel még mindig kis barátnéjának vállán nyugodott. Aztán körülnézett.

— De hol van Cluny? — kérdezte meglepetten. — Be akartam mutatni neki ezt a gyermeket.

Mind körülnéztek: hová is tűnhetett Cluny?

— Hiszen egy perczzel előbb még itt volt — szölt Nessie.

— Nagy komédiás ez a Cluny — vihogott a kis márki. — Ki nem állhatja az iskolásleányokat, éppen mint magam. (De ezt csak magában.)

— Azt hiszem, — szölt Favereau és igyekezett ijedségét ismert könnyed modorával leplezni — hogy Edvárd, amilyen szenvedélyes cigarettázó — és hódolattal meghajolt a márkinő felé — jól tudja, hogy a márkinő ki nem állhatja a dohányfüstöt... hát bizonyosan ez lesz a magyarázat...

Helén egy kissé kedvetlen volt, de csakhamar földerült ismét.

— Hát akkor várunk — szölt vidáman. — Addig is, jó öreg barátom, maga szerepel mint nagypapa; s mialatt beszélt, előretuszkolta a kis leányt — ez itt Gioja, — szölt diadalmasan — az én Giojám! — De Lormesné asszony egy nehezet sóhajtott közbe. — Gioja, ez Favereau nagypapa.

A leányka könnyedén bókkolt. Favereau lehajolt hozzá s elég jóakarattal szemlélgette a csinos arczcskát, mely bámulatosan keskenynek és halványnak tetszett ebben a szürkületben.

— No, Helén rosszabbul is járhatott volna — ez volt az első gondolata. — Egészen uri megjelenés,

egészen takaros, egészen ártatlan teremtés. No, nincs is olyan nagy baj, mint hittük.

Jóságos arczára mosolygás ült. Ismét lehajolt, mondani akart valamit a leánykának. Ezalatt a leányka egyszerre fölpillantott. Szemei beleütköztek közel, erősen a férfi szeméibe.

Favereau fölkapta fejét, fölegyenesedett, mintha erős ütés érte volna. — *Az ördög!*

A hideg veríték kiütött homlokán. Azt hitte, hangosan kellett kiáltania e szót, ijedten harsognia. Ugy érezte, hogy a szilárd föld megingott lábai alatt, egy roppanás fölborította a világot és most minden zürzavar, összeomló rom.

De csakhamar eszmélt, magához tért. A világ ott volt, ahol azelőtt. Az öreg kastély is nyugodtan nyult fel a sötétülő égbolt felé. Közömbös hangok zaja hallatszott körülötte és Helén valamin jóízűen kaczagott. Kaczagott!

(Folytatása következik.)

Estig.

Észak és dél sok csodatitku szála
Fut össze, szövődik a lelkem mélyén,
Tűz a vérem. Vad lobogó láng éget,
Csókra vágyom, tilos, tüzes az álmom,
Déli nap heve ég a szívemben,
A napkirály jöttét várom, lesem én,
Hadd legyen minden fény, tűz az enyém.
Dél lánya vagyok én ...

Bus, szürke árnyak, ha jön az este,
Fojtogatva a lelkemre szállnak,
Ritmikus tánczuk lejtve, kerengve,
Elcsitítja a sok égő vágyat.
A tűz kialszik, szürke köd szálldos.
Hideg a szívem. Pihen a vágó,
Hallgatom észak sok bus árnyának
Zsongó, mesélő, hűvös szavát.

Tábori Piroska.

Dalok teremnek . . .

A lelkem mélyén szavak zsonganak
Titokzatos, dallamos lágy zenéjük
Valami rejtett forrásból fakad.

Álomországban halk fuvalom támad
Minden rezdülés dalba ömlik át,
Mintha távolban hárfák zsonganának.

Ujjongó, harsogó himnuszszá válva
Mintha egy ősi áldozatima
Hőfehér lángban az ég felé szállna.

Lassan elcsitul a harsogó ének
Ritmikus csendben dobog a szívem,
S nyomán egy új dal szárnyal föl az égnek.

Tábori Piroska.

Saison.

I.

Duna.

Hajnalban megyek haza, majdnem mindennap, gyalog, a hidakon és nézem a vizet. Éjjel félnegy és hajnali négy közt, ebben az időben, amely se éjjel, se hajnal, alig akad járókelő a hidon. Ekkor figyelem a folyót. Köröskörül olyan csönd van, hogy az egyetlen zaj a jéggé merevedő hullámok csikorgása, a víz lár-mája, amelyet máskor elfojt a kocsizörgés, a nyári éj, a lombnesz, az ivlámpák fényében tánczó porszem, a legyek, a rovarok, a szitakötők muzsikája. Jégtáblák usznak, lassu üveg-zajjal. Kocczanva ütődnek a hidpillérnek. A másik pillanatban alig látható karcz cikázik rajtuk, mint mikor a tükörlakon végig-huzza valaki a gyémántgyűrűjét. Lenn a mederben, a fizika törvényei szerint, hül és erjed a kásás lé. Érdekes, hogy egyszerre milyen eleven kapcsolatba kerülnünk a folyóval. Különben észre se vesszük. Pár hete a hidkarfákra dőlve nézik a pestiek a téli színjátékot, órák hosszáig, lustán, ábrándozó szenvedélylyel, akár-csak a parton heverő talián nyáron a tenger gyöngyözését, a kék vizet, amely durrogva és tajtékozva fröccsen eléje, mintha a természet minden pillanatban friss pezsgőt nyitogatna. Nem lehet elunni a kedves variációt. Játékossá tesz bennünket is, akik kedveset játszunk. Régóta álldogálok itt és mindig elhatározom, hogy még csak a legközelebbi jégtáblát várom meg. Havasprém, jégcsipke, üveggyöngy, hideg kaláris, fehér fagyalt, cukros tortadis, szeszélyes ábrák és himzések tömkelege. Hogy osztályozzam őket? Észre-veszem, hogy magam is játszom. Egy óriás jégtábla közeledik. Erre egy hosszú zongorát tennék, egy asztalt a közepére és körülültetném emberekkel, akik pezsgős poharakat emelgetnének és hallgatnák a levegőbe felhangzó akkordokat. Maga a kép kómiikus, egy rossz pezsgő-reklám. A zene azonban, a folyó mélyéről, itt a hangtalan éjszakában érdekesen hatna. Némelyik jégtábla akkora, mint egy bálterem. A jég parkettje sima, negyven pár tánczolhatna itt a francia négyest, a frakkok fecskeszárnya, a szalagok cifra gombolyaga röpködne, még a zenekarnak is jutna hely, valahol a csontkeménynyé fagyott hópulpituson. Azt a jégtutajt talán kávéháznak bérelném ki. Apró asztalokat állitanék rá, az asztalok mellett kövér nagykereskedők lengyel pálinkát innának és szivaroznának. Ez lenne a kártyaterem. Amint a hid alatt elsuhanna, látnám, hogy út a bank tizenegyszer egymásután, a pointeurök jég-jetonokat hajigálnának az asztalra és a zsebkezdőm meghatottan lengetném feléjük, bucsuul. A viz ezen az éjjelen különös. Lomhán vánszorog előre. Olyan lassan folyik, mint kilenczven éves ember vére. Pikkelyek usznak a felületén, pöttyök, pörsenések, mérges bibircsók. Bizonyára beteg, pestise van, gonoszul-sötéten

mulik ki. Pusztulj el, öreg, döglődő kigyó. A fekete váladéka már alig-alig mozog, a vére összezsibbadt, még egynéhányat vonaglik, azzal vége. Várok pár perczig. A víz megállott. Egyedül én látom, a hidakon senki sincsen, a szívem beleborzong a szenzációba. Lenn a folyó arcza az agónia után kisimult. Ha ledobnék egy fillért, koppanna rajta. Nyomott érzéssel megyek el, mint az, aki éjjel, egyedül, egy embert látott meghalni az utcán és nem szólhat róla senkinek. Reggelre az emberek felkelnek és megtudják, hogy mi történt.

K. D.

II.

Magyar ruha.

Hölgyeim, a Magyar Uri Nők Egyesületében, akik a magyar viseletet akarják ismét visszaállítani, legyenek olyan kegyesek, hallgassák meg csendes ellenzést. Ne akarják, amit akarnak, részint mert ugysem sikerülhet akaratauk keresztülvitele, részint mert vagy nem érdemes, vagy talán nem is szabad ezt az akaratot érvényesíteni. Megérteni meg lehet önöket, még az olcsóbsági szemponton túl is, mikor azt mondják, hogy a világ szürkesége és egyformasága ellen való tiltakozás volna, ha mi magyarok ismét olyan öltözetekben járnánk, mint eleink, ha nem is az árpád-házi királyok idejében, hanem mint a hatvanas években, mondjuk, amikor szintén volt magyar viselet, bár csak a kor igényeinek megfelelő. Én azonban még a stilizált magyarka ellen is óvást jelentek be, mert amennyire szeretem a magyarságot, s velem együtt mindenki szereti, aki magyar nyelven írja papírra a gondolatait, annyira nem állom a magyarkodást, ami nemcsak erőlködés, hanem fölösleges erőlködés is. Nyilván van valami oka annak a mindenütt észlelhető jelenségnek, hogy a nemzeti viselet már a nép körében is kezdik divatjukat mulni. S ha van ok rá, akkor ez a jelenség fejlődés, s ha fejlődés, akkor nemhogy vissza nem csinálható, de még meg sem állítható. S tudvalevő, hogy az ugynevezett felsőbb rétegek a hétköznapi használatban sehohsem élnek már a nemzeti viselettel. Az emberek, lassan ugyan, de valahogy mégis okosodnak, s belátták már, hogy nem kell cifráknak lennünk, legalább az esztendő napjainak legnagyobb részében nem. Azt is belátták, hogy ha tagozódniok okvetlenül kell is, nem a nyelvük, nem a vallásuk, nem a ruhájuk szerint kell tagozódniok, hanem az érdekeik szerint. Nyelvi, vallási és ruházatbeli különbségek ugyanis vannak, minek ezeket még aláhuzigálni is. Nyelv szerint a születésünk, vallás szerint az állítólagos világnézetünk, ruházat szerint a gazdasági helyzetünk különben is elválogat bennünket, s ezek a differenciák azok, amiken ma még nem tudjuk túltenni magunkat, bár, hogy e különbségek eltűnjenek, az is a fejlődés dolga. Azonban ezt a fejlődést, ha akarnók is, csak nagyon kevéssel lehet meggyorsítani. A ruházat különbsége, hogy a szegény ember másként öltözik, mint a jó-

módu: meglesz még igen sok esztendeig mindenütt, ahol a szegény ember igazán szegény s a jómódu nem igazán jómódu. De hogy a magyar másként öltözzék, mint a német, vagy a francia, vagy az angol, — minek ez, ó hölgyeim? Jogosult ez a magyar ruha csak akkor volna, ha lenne külön francia ruha és külön angol ruha is. De ezek — a népet, az alsót, leszámítva — már régen nincsenek, s a középosztályu angolt a középosztályu némettől, mielőtt a száját kinyitná, nem lehet megkülönböztetni. Nincs is rá ok, hogy lehessen. A külső különbségek mindig megártanak a belsőknek, pedig hogy belsők legyenek, az valamennyiünknek közös érdeke, mert ha nem volnának, akkor nem volna érdemes élni. Tessék csak megtekinteni a katonai uniformist, ami a katonát elkülönzi a civiltől, mennyire egyenruházza belül is a katonákat s ez kár, mert a katonák is sokkal kellemesebbek volnának, ha nem minden hadnagy csak hadnagy volna s nem minden kapitány: kapitány. A német bursok sipkája gonosz hatással van magára a fejre is, ami a sipka alatt helyet foglal, s noha természetből fogva nincs két burs, aki egyforma volna, a sipka miatt a bursok közös tulajdonságokat vettek föl, amik, számomra legalább, undorítóak. Mit mondjak önöknek, hölgyeim? még a soffőr-egyenruha is — hogy a legujabb képződményről beszámoljak — még a soffőr-egyenruha is rosszul befolyásolta a soffőri kart. Ugyanigy a magyar egyenruha is rosszul influálna bennünket. Aminthogy mindig rossz hatással volt, és sohasem termelt jó magyarokat. Legmagyarabb a magyar ruha II. József halála után volt, amikor viszont a magyar lélek egyáltalán nem magyar ruhát viselt és igen keveset ért. Meg kell hagyni az embereket külső szürkeségükben, mert se egy zsinórtól, se egy szalagtól a világ nem lesz szinesebb, sőt kívül minél tarkábbak az emberek, belül annál sivárabban unalmasok. S azonfelül a műveltség legprimitívebb fogalmaival is ellenkezik, hogy az emberek szántszándékkal ruhanyelvre akarják lefordítani azt, ami bennük van. Valahányszor ez megtörténik, az emberek mindig azt fordítják le, ami nincs bennük. Nem volna szükség vaffenrokkra, ha a viselői tényleg marciálisok lennének, birói talárra sem, ha a birák méltóságosságát maguk a birák nem veszélyeztetnék. S mert a magyarság nincs yeszedelemben, nem kell a magyar egyenruha sem. Ó hölgyeim, ne legyünk mi még különbek a többi nemzeteknél. Ne. Egyelőre lejjön a könyökünkről a bőr s még olyanok sem tudunk lenni, mint a többiek. Pedig erre nagyobb szükségünk lenne!

Gábor Andor.

EGO Szemsavas Borax
üdit, szépit, fiatalít.
 1 levél: 30 fillér 1 doboz 1 korona
 Paltanást, mitesszert, bőrvörösséget elmulaszt. Bársonysima, rózsás, üde, bájos arczzint ad.
 EGO pipere boraxszappan... K 1.—
 EGO pipere boraxcrém... K 1.50
 Forgalmazó: **KISS LASZLO** drogeria
 Budapest, Baross-utca 81.

INNEN-ONNAN.

— **Semmelweis.** A magyar orvosi és kulturélet tragikus hősről emlékeztek meg a héten Budapesten. Semmelweisről irván, meghatottsággal kell gondolnunk egy istenáldotta zseni rögös útjára : a küzdelmekre, amiket a sorssal folytatott, a kollégáival szemben végzett nehéz harcára, a tudományos meggyőződésére, amelyért élet-halálra exponálta magát, mindenre, a mi egy nagyon nagy ember gigászi produkciójával járt. Ma már tisztelik az emlékét s kalapot emelnek a szobra előtt : a magyar kultúra multjában néhányadmagával ő képviseli a történelmet, sőt világtörténelmet. Mégis ez az ember elborult lélekkel vonult vissza, az agya, amely millióknak világított, utoljára a saját gazdájától is megvonta fényét : tipikusan magyar sors ez, amelyhez hasonlót százat ismerünk, méreteiben kisebbet talán, de ugyanabból a rendszerből valót. Ma mégis ott tartunk legalább, hogy a generáció, amely az emlékezetét ünnepli, mindent elért, ami Neki hiányzott. De — ne áltassuk magunkat — viszont mindennel adós maradt, amivel az egykori Halhatatlan oly bőségesen rendelkezett. A mi orvosaink ezreket, sőt nehéz tizezreket keresnek, ami rendjén is volna, de kinek van itt akkora tehetsége ?

* * *

— **A Lánczhid.** Orvosi kezelés alá fogják venni a végelgyengülésben szenvedő hidat és megszüntetnek egy örökigazságot, hogy : olyan az élet, mint a Lánczhid. Hogy eddig olyan volt, az kétségen felül áll, de hogy ezután már nem lesz olyan, ehhez sem férhet szó. Hogy miért ? Ugyanazon oknál fogva, ami miatt eddig olyan volt. Ki lesz rekesztve a világból a hűséges szolgáló, mely az idők folytán folyami allűrököt vett fel s messziről úgy igyekezett feltűnni, mintha csak átfolynék Budáról Pestre. Talán a királyi vár sem bandzsit le rá többé olyan reverenciával, mint eddig, s lehet hogy a kaczer propellerek sem bókolnak pillérei alá hízogó füstöt. Nem kapargatják a hátát döcögő omnibuszok, s fűttenélkül csuszának el alatta a buzát cipelő vontatók. Átváltozott a hid körül minden, köröskörül villamosok csilingelnek, az egykor nyugodtan sétálgató emberekből idegesen handabandázó tömeg lett, A házak az égig szöknek, fényes üzletek tág szemeket meresztgetnek. Az éjszakák sem nyugodtak már, aludni sem lehet. Ha az élet olyan is volt, mint a Lánczhid, a Lánczhid már nem olyan, mint az élet. A Lánczhid csömört kapott. Tehát az élet olyan, mint a Csömöri-ut.

* * *

— **Szegedi aszpirin.** Szegednek, a paprika-fővárosnak, újabb specialitása akadt. A szegedi aszpirin. Nem mint főfájásmulasztó szer, hanem . . . hogy is mondjuk csak ? Szegedi bűnbánó Magdolnák slusszának régi méreteit megóvó szérum. Nagy adagokban kapták a kuruzsló nénitől, szedték is hittél. De a hitet szétmorzsolta a siró következményke. Aszpirin-anyó tehát csalt. Hogy tudatosan csalt-e, mellékes. A fő az, hogy a sablónos, de eredményes panaczeák mellőzésével az állam, a társadalom javára kuruzsolt, s nincs kizárva, hogy a hadügyi kormány állami ösztöndíjban fogja részesíteni. Kár, hogy csecsemővédelmi működése oly rövid idő alatt megfosztótt attól a nimbusztól, mely pár koronáért és ijedt könyéért a feje köré fonódott volna a csendes tanyák és léfűggönyözött szobák homályában. Pár év alatt egész hadsereget tett volna ki a »hűtlen kezelés« nemzedéke, s legalább lett volna egy hely a világon, melyről meg lehetett volna állapítani, hogy ott az emberek fejfájás nélkül jönnek a világra.

□ **Hivatalosan.** Bizonyos szólásmódok valósággal pusztítóan hatnak szegény emberiségre. Most például a pékek ipar-testületi elnökének egy nyilatkozatában azt olvasom, hogy a főpéknek hivatalosan nincs tudomása a kenyér áremeléséről. Ez a furcsa szó, a hivatalos tudomás, amint tudni tetszik, a parlamenti praksziszból került bele a köznyelvbe. A miniszter nem tud hivatalosan olyan dolgokról, amikről tud ugyan, de amikről tudnia néki politikailag kellemetlen. A különbség csak az, hogy a miniszternek nem lehet azt mondani : »Ne tessék bolondozni, tud arról maga, csak befogja a fülét«. A főpéknek ellenben lehet, mert a főpék nem politikus és így kétféle tudomása nem lehet neki: Különbben is : a kenyér civilizolog, semmi hivatalos része nincs, hacsak azt nem veszszük ilyennek, hogy az emberek a hivatalokban is kenyeret esznek. Ez azonban semmi különös méltóságot a kenyérnek nem ad. A kenyérnek erre nincs is szüksége, mert ő egyike ama fogalmaknak, amiket az emberek a legrégebb időtől fogva tiszteletben tartanak. A pékek azonban tévednek, mikor összecserélik magukat a kenyérrel. Nem ők tiszteletreméltóak, sőt őmiattuk lassanként a kenyér tisztelete is kezd kimenni a divatból.

* * *

▣ **Berlini tragédia.** A szerelmi élet szabadsága Berlinben a legnagyobb és a nagy szabadságban egymásután pusztulnak el a szerelmesek. A pesti ifjak a kávéház ablaka megett a német kapitálisról álmodnak, ahol → ah — az édes és odaadó polgárleánykáknak kapukulcsuk van, felvilágosodott szülőik beleegyezésével mennek gavallérjaik karján éjszakai kirándulásokra . . . és a pesti ifjak majdnem mind megrontva kerülnek vissza Pestre, keserű szájjal, gyötrő emlékekkel, kiábrándultan, vagy az öngyilkosság oldja meg éltük konfliktusát. Ellentmondás ez? Ó, dehogy. A jelenség magyarázata nagyon egyszerű. Az emberek nagyrésze testi és szellemi megalkotottságánál fogva, életét csak a polgári erkölcs adta formák között tudja elrendezni. Ha lendületes mondatok kedvéért megkötöttségét feloldja, ami Pesten sem nehezebb, mint máshol, elszédül, elveszti egyensúlyi helyzetét és mint társadalmon kívüli lény nem tud egzisztálni. Otthagyja tehát nyomorult életét s a halálba menekül. A polgári erkölcs testünk megalkotottságában gyökeredzik és ezért korlátlan zsarnokunk, a legnagyobb ur, ki nem tűr lázadást és a felségsértést halállal bünteti.

* * *

▣ **Kitüntetés.** A III. osztályu vaskorona-rendet kapta *Gencsy Samu* miskolczi ügyvéd, aki nagybefolyásu ember pátriájában, kiváló nagy talentum, elsőrangu szónok és a közügyek terén csakugyan nagy szolgálatokat tett szülővárosának. A közügyek alatt nálunk többnyire kortesszolgálatokat értenek, amivel körülbelül tisztában van mindenki. *Gencsy Samu*nak más téren nyílnak az érdemei: Hosszu évek óta mérvadó hangja van a közigazgatási bizottságban, luczidus ész, akinek polgártársai örömet koncedálják a vezető szerepet, melyet ő már régen betölt. A vaskorona-rend ezuttal vaskorona-renddel találkozott.

▣ **Fejfájás kinozza ???** akkor sürgősen szedjen *Ber-tváspasztillát*. E készítmény elsőrangú klinikai észlelések szerint teljesen ártalmatlan, mert sem a szívre, sem a vérkeringésre, sem a gyomorra kárcaan nem hat. H íása gyors, megbízható és a legmakacsabb fejfájásokat is radikálisan megszünteti. Minden gyógyszerárban és droguáriában kapható.

▣ **Hideg, nedves idő, meghülés esetén mindig Réthy-féle pemet-fü-czukorkát vegyünk, mert ez a legjobb köhögés és rekedtség ellen. Egy doboz ára 60 fillér. A Réthy-névre különösen figyeljünk.**

SZINHÁZ.

Az ezredes.

(Herczeg Ferencz vigjátéka.)

Meglepetten olvastuk az idén, hogy *Herczeg* Ferenczet a svédek a legnagyobb humoristának tartják és egyik legnépszerűbb könyvük a »Gyurkovics lányok« svéd fordítása. Mi közelebről ismerjük ezt a gazdag, fölényes és biztos író. A hősi gesztusait: a kurucz és a bizánczi drámát, finoman szőtt elbeszéléseit, amelyekből tartózkodó lírája csendül ki, regényeit, karikatúráit, a napi események mellé írott jegyzeteit, és nem tagadhatjuk, hogy a svédek megállapítása egyoldalú, de azt se tagadhatjuk, hogy e megállapításban — mint minden elfogultságban — van némi igazság is. Akik a könyvespolczunkon tartogatjuk összes könyveit és kedvünkre böngészünk bennük, állandóan magunk előtt látjuk irodalmi portréját, közelről. De az, aki távolabbról szemléli, talán élesebben érzi egy-egy vonását. *Herczeg* Ferenczben erős a humor iránt való érzék. Csupkedő szatirája és kardos szellemessége nem kopik el a napi eseményeken. Az, ami a stílusát elegánssá és aczélossá simítja, a fölényes önismeret és a fölényes emberismeret, a kritika folytonos megszólalása önmagával és az emberekkel szemben, megnyilvánulásra jut a kedélyében is, a lírája gyakran mosolygássá, az elégedetlensége kacagássá változik. Emlékezzünk csak vissza a »Gyurkovics lányok«-ra. Ma már mindnyájunk vérébe ment át ez a könyv. Annak idején reveláció volt az író szabadsága, kedves bohémiája, meleg bensősége. A bácskai mezők pipacsait, a bő és gazdag vidéki életet fedezte fel a számunkra, a férjre vadászó, felületes, cigány-muzsikánál kacagó magyar leányokat. Ma könnyű másolni, amit ő elsőnek írt le. Akkor azonban még merev és görcsös volt a magyar próza s az író bátorsága csak a történelmi regények hagyományos formáiban, a mesék romantikájában merült ki. Fegyvertárakról már tudtunk írni, de nem mertük észrevenni a spájzot, ahol szilvalekváros fazekak sorakoznak egymás mellé. A fegyvertáraktól a spájzig: ez egy intim forradalom. Az angolok írják: »Turner óta nagyobb a köd«. Mi ezt jegyezhetjük le: »Herczeg óta nagyobb a napfény, a magyar vidéket öntudatosabban nézzük és lépten-nyomon Herczeg-típusokat fedezünk fel«. Hogy ezek az alakok nem nyugateurópaiak? Az író nem mehet francia szalónokba, az a sujtete, ami előtte van. Hogy az emberei maguk nem üznek körmönfont lélekanalizist? Ez az íróra tartozik, aki az egyszerű és átlátszó típusokat lélektannal, kedélyvel, színes lámpával világítja át.

Ezek az emlékeink ébredtek, — *Herczeg* Ferencz diadalmas indulása és első sikerei — mikor végignéztük a *Magyar Színház*-ban mulatságos és friss komédiáját. Mert az író visszatért első szerelméhez, a régi alakjaihoz, akiket kivülről ily igazán senki se ismer. A magyar szélhámos lelkét írja meg. Hamis ideálok a szívben és hamis gyöngyök a pánczélszekrényben. Két típus küzd egymással. A hivatásos szélhámos és a becsületes ember (a nem hivatalos szélhámos), aki társának kemény konkurrencziát teremt. Ez a darab csattanója. Nálunk a panamistának nincs aratása, mert az, akit be akar csapni, közben őt füleli le, és nem lehet tudni, vajjon a szélhámos a veszedelmesebb-e, vagy a becsületes ember, a puritán egyszerű magyar szív. Minden hájjal megkenve érkezik az újvilágból a magyar panamista, beoltva a yankeemorállal, az »amerikai szabad polgár« revolveres, álarcos, merész kalandorságától, de a családi körben, a honi földön, az ártatlan, egyszerű magyar szívek közt az amerikai-magyar fortélyossága csütörtököt mond. Minden magyar panama a családi körben történik és már a családi körben hiúsul meg. Panamistáink érzékenyek, családiások, nem nagy-

stilűek. *Herczeg* Ferencz egy regényéből írta át színpadra a darabját. *Ad absurdum* vezette a tételét, — mint *A három testőr*-ben — a kómikum a bohózatos ironia szélén jár, az emberei leszálva a valóság talajáról már csak a kómikumot illusztrálják. A transzponálás sikerült. Ami a regényben regényérték, itt drámai és színpadi értéké válik. Szellemes, huszáros, vagdalkozó dialógusokban érünk el — rohanást — az események végéig. *Csontos játszása* a szélhámost, bohózatosan, nem valószerűen, groteszk gunynyal. Cs. *Aczél* Ilona nagyon elegáns és nagyon bájos színésznő. *Z. Molnár* László amerikai-izü excentrikus humora sikerülten hangsúlyozza a vigjáték tónusát. *Dobi* pompás alak. Ezekkel a színészekkel biztosan indul *Herczeg* Ferencz új darabja a hódító utjára.

Kiss József-matiné. A Népopera nézőtere vasárnap délelőtt. A karzat zsufolásig megtelt. A földszinten alig-alig egy üres hely. Korán keltek ezek ma Budapesten, hogy végre láthassák a poétát, kiért egyszer már átverekedtek — hasztalan — egy délelőttöt az Akadémia árkádjai alatt. A nézőtérén sok a hölgy, fehérbluzos, kipirult leánykák várják zsbongva, türelmetlenül, kedvenczüket. Egyszerre csend. A függöny felgördül. Ott áll *Jászai* Mari. A Jehovát szavalja. A márványból vésett költeménynek soha ilyen hatása nem volt. A *Jászai* Mari hangja, mely nemzedékeket tanított meg sirni, soha ennyi szenvedélyvel, ennyi bánatos extázissal nem csengett. *Rózsahegy* Kálmán lírai, enyhe művészete és *Róna* Dezső férfias baritonja egymásután kapják meg a publikumot. *Róna* Dezső *Tarnay* Alajos ismert gyönyörű kompozícióit énekelte és *Tarnay* kísérte zongorán. Most jön a magyar kabaré csillaga: *Medgyaszay* Vilma asszony, ki valami párisi gráciával és utánozhatatlan bájjal szavalja-énekel Kiss József verseit. *Reinitz* muzsikáját most is érvényre juttatta. Azután a szenzáció: *Fedák* Sári. A viharos diadalok hősnője, a virágban és gloireban fürdő primadonna kissé elfogódva néz a közönségre. Milyen komoly, milyen friss, milyen egyszerű ma délelőtt. Milyen jól áll neki a póznélküliség, a reflektortalanság, milyen kevéssé hiányzik alóla a tomboló operett-muzsika, — egy klasszikus nyugalma fekete ruha van rajta, és pajkos belépő helyett rákezd *A kapitány* mélabus strófaíra. A közönség meghatottan hallgatja. Egy nagy drámai művésznő áll előtte, kibontakozva a maga valódi, kristályos, nyugodt, öntudatos nőiességében. *A kis cseléd*-et mint egy halk monológot mondta el, tele bánattal, megalázkodással, s a végén, mintha az utolsó szavakkal egy csipke-fátyolt dobott volna oda a meghatott nézőtérnek... Azután *Kiss* József jött, egy csokor gyönyörű rózsával; az arczán egy pajkos mosolygással, s mikor hosszú percek mulva szóhoz juthatott, a humor, a szatira, a jókedv csodálatos bőségét szórta a tisztelői elé, kik nem tudták, nevensenek-e, vagy tapsoljanak-e előbb, vagy egyiket se tegyék, hanem feszülten figyeljenek, mert minden pillanatban uj és uj point-ek robbantak fel aranyos tűzijátékkal a költő előadásában... Tessék elolvasni *A Hét* mai számában.

Loris.

Jó barátai és rokonai örömmel veszik tudomásul, hogy ön is bersonozza czipőit. Az új Berson-gummisarok utólréhetetlen.

ZENE.

Oberon. (Az Operaház ujdomsága.) A Covent-Garden Theatréban látványos mesejáték gyanánt került színre 1826 április 12-én Planché James Robinsonnak, a jeles archeológusnak és operettköltőnek százhetvenhatodik szin-padi műve, az Oberon, amelynek tárgyát a szerző Villeneuve Henri, Huon de Bordeaux című elbeszéléséből vette (meg-jelent a Bibliothèque bleue-ben), a tündéri spektakulumhoz Karl Maria, Freiherr von Weber szerzett zenét. A buda-pesti Operaház 1914 január 29-én mutatta be e régi dal-művet és arra törekedett, hogy a zeneszerző és a szövegíró intenczióin kívül a mű első rendezőjének szándékai is kifeje-zésre jussanak, Mr. Kemble Charleséi, ki öccse volt a »nagy« Kemblenek és az Oberonban káprázatos szin-padi látványos-ságot akart adni közönségének, alig egyebet. A pesti pre-miér tehát nemcsak a darabnak, de az első premiérnek is bemutatója volt. A szcenéria a londoni és a pesti közön-séget egyaránt elragadta. A művel szemben a londoniak nem foglaltak állást. A mi érdeklődésünket azonban, valljuk be, az Oberon nem tudja többé ébrentartani és ha unat-kozunk hallgatása közben, ezt Weber báró genieje sem veheti rossz néven tőlünk. Az Oberon nem tartozik sike-rültebb művei közé, ő maga sem tartotta annak, a sikerre, az anyagi sikerre való öntudatos törekvés vezette alkotása közben, a mű keletkezésének körülményei azonban meg-szerzik számára az utókor bocsánatát mindazért, amit ebben a művében művészi meggyőződése ellen vétett. Az Oberon Weber utolsó műve. Finom, de elporladó szer-vezete érezte már a halál leheletét. Utolsó munkájának írása közben nem a halál misztikus és nagyszerű költészete ihlette meg, hanem a gond gyötörte családjáért, róluk akart gon-doskodni. Miként legutóbb Puccini, ő is az angolokhoz for-dult, akik maguk nem művészek, viszont — vagy éppen ezért? — bőkezűek a művészekkel szemben és nem igen követelők, hálás közönség. Örömmel fogadta el a Covent-Garden igazgatójának megrendelését, hogy zenét írjon az Oberonhoz. Weber rendkívüli gonddal törekedett arra, hogy megrendelőjének és közönségének tetszését meg-nyerje. Megtanult angolul és gyakran érdeklődött az angol publikum izlése és igényei iránt. Az angoloknak — így hangzott a válasz — a művészi értékek iránt kevés érzékük van. A művészetben is főként emberi momentumok indítják meg őket. Kényelmesek és ragaszkodnak a régi formákhoz, amelyekbe csak okkal-móddal szabad új tar-talmat adni. Nem kedvelik a nagy áriákat, még kevésbé az együtteseket, ellenben szívesen hallgatják a mozgalmas kórusokat, gyönyörködnek a látványosságban, a gyors színváltozásban, az ötletes masinériákban, a kosztümökben és a világitási effektusokban? Erre a recipére készült az Oberon. Weber, tekintet nélkül az új szituációkra, régi műveiből is átvett zenészsámokat, a partitura két áriáját elhagyta, mert nem »feküdt« a tenoristának, mr. Behamnek, basszus hangra nem irt, mért a Covent-Gardennek, nem volt basszistája, utólag betéteket komponált és minden kötelezettséget elvállalt, hogy a honoráriumot magasabbra szorítsa fel. Kemble 500 fontot ígért, ő 2400-at kért, végül is — hosszas alku után — megállapodtak 800-ban. A közön-séget a darab nem indította meg, ami annál csodálatosabb, mert sujtje mese. Planché azonban a mesének csak külső-ségeit hagyta meg. Huon Oberon protegéja, aki minden küzdelem nélkül, tündéri segítséggel győz. Bár nincsenek

emberi érzései, boszankodva fordulunk el könnyű diadalai-tól. A zene... Weber két ízben vétett tehetsége ellen. Az Euryanthéban többnek akart látszani annál, aki, az Oberonban kevesebbnek. Egyik kísérlete sem sikerült. A saját tehetségének határait senki ki nem tolhatja. Genieje azonban néha, ahol legkevésbé várnök és ahol a legkevésbé szándékolta, itt is kiragyog. Az Operaház előadása minden képzeletet felülmúlóan varázslatos, káprázató. A szin-padi látványosság azonban nem menti meg a darabot. Az egykoru színházi krónikák feljegyzik, hogy a Covent-Gardennel egyidejűleg a konkurrens Drury-Lane is színrehozta az Oberont, gazdagabb kiállításban, de gye-ngebb szereplőkkel és szedett-vedett zeneszámokkal. A lon-doniak azonban távolmaradtak az előadástól. (f. gy.)

Ingo Simon. Angliában aczélgyára van, egyike a leg-hiresebb mügyüjtőknek, ismertnevü vadász, de csak ijjal — ijjal! — üzi a vadat. Ifjúságában Patti Adelina mesterétől, delle Seditől tanult énekelni, néhány év óta, szinte titokban, Pesten él és a mult héten váratlanul megjelent a nyilvánosság előtt, a koncertdobogón és régi, elfelejtett olasz áriákat énekelt. Közönsége, jórészt czéhbéliek (nem az aczélgyártás-ban, de az éneklésben), csodálta e különös jelenséget, a millio-mos énekest, aki parádézott a hangtalanságával és láthatólag gyönyörködött abban, hogy megcsufolja a jelenlevő éne-keseket: énekel hang nélkül és mindent kifejez. Éneklése: a szellem tökéletes diadala az anyag felett. Ezt a diadalt végeredményben mégsem irigyeljük tőle. Ahhoz, hogy meg-valósítsa álmait, mégis csak idegen hangszerre: a más hangjára van szüksége (valószínűleg ezért foglalkozik énektanítással), és a nagy szin-padi sikereket mégis csak azok aratják, akiknek hangjuk, igazi énekhangjuk van és nem ő, aki ugyan érez és tud, mint senki, de akinek kevés, nagyon kevés a hangja.

Művészet.

Benczur Gyula.

Benczur Gyula, a magyar történelmi festészet kitünő mestere betöltötte életének hetedik évtizedét, s úgy hiszem, a magyar kultúra komoly barátai között nincsen senki, aki ne a legnagyobb tisztelettel és hódolattal üdvözlőné. A nemzet az elismerés őszinte virágait szórja feléje, amelyeket kétségtelenül kevesen érdemeltek ki oly igazán, mint ez az őszfejú, de fiatal kedélyű művész, aki életének egész energiáját, munkakedvének soha nem lankadó tüzét a magyar művészetnek szentelte. Az elismerés, amelyet ez a szolgálat a nemzet részéről követel, felülemelkedik minden pártos elfogultságon, minden egyoldalú gáncson és minden régi elkeseredésen is, Benczur Gyula egyénisége és érdemes művészete ma tisztán és az európai elismerés teljes magaslatán áll az emberek szemei előtt, újabb világos bizonyosságként annak, hogy a világosságot nem lehet véka alá rejtteni s a valódi tehetség minden támadás és minden dicséret után és azok ellenére megkövetéli és megéri a maga teljes elismerését.

A nagyszabású, teljes tehetség jeleit és kifejlődését pedig soha senki sem tagadta Benczur Gyula egyéniségé-ben. Mégis jó, hogy az alkalom, amely rendkívüli ünneplésre szólít, most következett be és nem néhány esztendővel ezelőtt, mikor a művészeti pártok forrongása miatt a lel-

Ha fáj a feje ne tétovázzék, hanem használjon azonnal:

mely 10 perc alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmu-lasztja. Ára 1 korona 20 fillér. Orvosok által ajánlva. Készíti

Beretvás-pastillát

Beretvás Tamás gyógy-szerész **Kispesten.** Kapható minden gyógyszerárban. 3 doboznál ingyen postai szállítás.

IRODALOM.

kesedés nem lett volna ily egyhangu és zavartalan. Akkor még csatasorban állottak az ellenfelek s a történelmi irány, melynek legkitünőbb képviselői közül való Benczur Gyula, a maga egészében mint kegyetlen, megmászhatatlan bástya tornyosult az élni akaró, érvényesülést kereső modern művészet élé. Akkor az elkeseredés hevében gyakran átvitték az elvi kérdéseket a személyes harag terére s ez iskola avultsága és prepotenciája nem egyszer károsította meg az egyéni kvalitásokat. Ma ezek az idők véget értek és elkövetkezett a művészet békéje, amelynek első feltétele: a művészi kvalitások egyenjóság. Elkövetkezett a modern művészet diadala, amely megszüntette a harcot s egyszersmind lehetővé tette a tiszta látást, az elfogulatlan ítéletet is. A modern művészet elismerése volt a régi kvalitások megbecsülésének legbiztosabb záloga, és most, hogy minden művészi irány érvényesülése szabad és feltétlen, örömmel, őszinte tisztelettel üdvözljük Benczur Gyulát, mint aki első volt a művészetnek abban a fajtájában, amely nálunk és mindenütt a modern művészetet megelőzte.

Ma már, hogy a régi tűz kihunyt és a világ pikturáját némiképp elfogta a csömör, világosan napfényre jutnak ennek a pikturának az értékei, valamint az a tény, hogy Benczur Gyula szuverén fölényvel adott azoknak kifejezést. A kompozíció ereje, előadásának gazdagsága, a műveiben megnyilatkozó epikai ritmus, színpompájának ragyogó tüze, csodálatos hűsége és lelkiismeretessége s mindenekfelett föltétlen, kulturált tudása örök időkre megállapítják Benczur Gyula műveinek értékét. Nagy, kiváló, egész festő, aki az európai művészetnek egy nem nagyon változatos korszakában a legelső volt. A magyar festészet legnagyobb egyéniségei közül való s mindenestre messze magasan áll azok felett, akik köntösébe kapaszkodtak s az ő nevéből próbáltak tökéletet kovácsolni a saját erőtlenségük számára. Ma kétségtelen, hogy semmi közük hozzá, hogy nincs joguk hozzá s hogy csak azoknak van barátságára és ünneplésére igényük, akik az igazi művészi erő, a valódi kvalitás nevében mérlegelik a művészet embereit, s ezek most szives-örömet, tiszteletük és nagyrabecsülésük minden nyilvánítása mellett hajtják meg fejüket Benczur Gyula előtt.

Jean Preux.

Csikász Imre. Fiatal volt, gyermekképű, szőke óriás, aki vidáman és jóakarattal, kék szemeiben a tehetség naiv derűjével mosolygott bele a világba. És mosolygott mindenki, aki megpillantotta, mert lelketvidámító látvány volt ez a fiatal élet, akinek tehetsége csak úgy fenyegette az emberi pálya szűk kereteit, mint izmai a közönséges emberi öltönyt. Mindenképpen kikívánczolt a rendes, a mindennapi életformákból, homlokára volt írva, hogy szabadon, erősen és különös magasságokban fogja végigjárni az élet utjait. A sors tragédiája azonban örök és az egyéniség kiemelkedése sohasem büntetlen. A magyar szobrászat legfrissebb és legreményteljesebb talentumának is meg kellett hátrálnia az irigy végzet előtt, amely nem kedveli a kivételeket és törbe ejti azokat, akik felül akarnak emelkedni rajta. A tehetségén nem tudott kifogni, kénytelen volt a testét tönkretenni és rideg erőszakkal véget vetett a legfényesebb kezdetnek. Csikász Imre élete hirtelen félbeszakadt. Egy fejezetet kellett volna hogy teleírjon a magyar művészet történetében s nem írhatott le többet, mint a kezdőbetűt. Az iniciálé ragyogó és tökéletes, s mi szomorúan és fájdalmas szívvel tekintünk reá, megsiratva az első betűt, amelynek soha nem lesz folytatása.

Sápkóros fiatal lányok használják fejlődési korban a Kriegner-féle Tokaji China Vasbort. Üvegje 6 korona, kis üveg 3 korona 20 fillér. Kapható a Kriegner-gyógyszertárban Budapest, VIII., Kálvin-tér.

Szederkényi Anna: A nagy nő. (Regény.) Hosszu idő óta az első magyar regény, amely komoly törekvéseket mutat ugy a belső megkomponálásban, mint a külső megformálásában az igazi regény kiépítésére. És ha ennek a súlyos művészi feladatnak nem is sikerült minden részletét kifogástalanul megoldania az írónőnek, közben annyi szimpátikus és erős talentumot árul el, annyi készséggel rendelkezik a mostaninál még magasabbrendű igényekkel fellépő munka sikeres elvégzésére is, hogy a legkomolyabb elismerés hangján kell róla megemlékeznünk. Szederkényi Annának nagyon jól emlékszünk régibb könyveire s mindenekelőtt azt kívánjuk megállapítani, hogy azokhoz viszonyítva ez a regénye előrehaladást, tisztulást és gazdagodást jelent. A nagy nő hibái mellett is jelentős irodalmi alkotás, telve megfigyelésekkel és a nőnek önmagáról elért vallomásaival. Különösen ez utóbbi szempontot tartjuk fontosnak, ha egy nőirő munkájáról van szó s e tekintetben Szederkényi Anna könyve mindjárt Kafka Margit után következik. A nagy nő a demimonde karrierjének és letörésének, sikere titkának alapos analízise, amely a kontraszt erejével még inkább előtérbe hozza egy bimbózó, okos, romlatlan, de kisértéseknek kitett leánylélek rejtett szenzációit. A kompozíció az utolsó fejezetekben kissé laza, önkényesen, vagy inkább sablonosan fordul a moralizálás felé, amit pedig könnyű lett volna elkerülnie az írónőnek. Mindez azonban nem von le a regény egyetemes értékéből, amely egy igazi talentum megnyilatkozásairól tanuskodik.

Havas István új könyve. Tizenkilenc novelláját foglalta össze Havas István, a tehetséges és szimpátikus író legújabb kötetében, amely ugy érdekességénél, mint írói kvalitásainál fogva egyformán számot tarthat a szórakozni szerető közönség érdeklődésére. A tizenkilenc novella majd mindegyike az egyszerű, csendes kispolgári életből mutat be meleg szeretettel átfűtött zsánerképeket, kedves, mosolygó idilleket, hangulatos történeteket. Különösen a tanítói és tanáréletből választja szívesen alakjait a szerző s ezekben a novelláiban nemcsak szimpátiáját, de gyakorlott és éles szemre valló megfigyeléseit is egyformán elárulja.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Az új
„BERSON“
gummisarok előnyei:

rendkívül tartós, kiválóan ruganyos, formája ideális.